

ERM0855

ՏԻԿ. ՆԱԶԻԿ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Զ. ԱՍԱՏՈՒՐ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԳԻ ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՐԻ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԳԻՐՔ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ընթերցուածներ. — Սորվելիք բառեր. — Զրուցագրութիւններ. —
Քերականական դասեր. — Արտասանութիւններ. — Բերանացի
պատմութիւններ. — Հրահանգներ. — Գիրքի օրինակներ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Մ. ՍԷՐԵԱՆ

1934

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԻԿ. Ն. ԵԱԶԸՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Հ. ԵՒ Զ. ԱՍԱՏՈՒՐ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

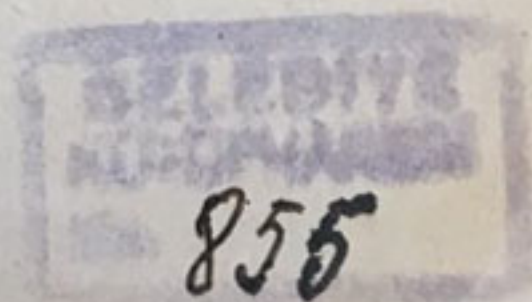
ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԳԻՐՔ

նթերցուածներ. — Սորվելիք բառեր. — Զրուցագրութիւններ. —
Քերականական դասեր. — Արտասանութիւններ. — Բերանացի
պատմութիւններ. — Հրահանգներ. — Գիրի օրինակներ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Զ. Մ. ՍԷՅԵԱՆ

1934

Յ. Մ. ՍԷՅԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԹԻԻ 166

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Բ Ա Ն

Բազմաթիւ ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ իրաւամբ դիտել տուին մեզի թէ մեր Գործնական Քերականութեան Ա. Գիրքը Մանկապարտէզէն Նախակրթարան գացող տղօց համար դժուար կուգայ, թէ հարկ կ'ըլլայ Տարրական Դասընթացքի երկրորդ տարիէն կամ նոյն իսկ տեղ տեղ Միջին Դասընթացքի առաջին տարիէն սկսիլ անոր գործածութիւնը. և թէ Քերականութեան նախապատրաստական Գիրքի մը պէտքը զգալի է:

Ահա այդ պէտքը լրացնելու կոչուած է ներկայ աշխատութիւնը:

Այս **Նախապատրաստական Գիրքին** մեթօտը բոլորովին նոր է, և անոր գաղափարը կը պարտինք Պոիւնօ և Պօնիի **Méthode de la langue française** գործին. այս երկու Ֆրանսացիները, որոնց առաջինը ֆրանսական լեզուի պատմութեան ուսուցիչն է Սօռպօնի, և երկրորդը նախնական կրթութեան քննիչ Ֆրանսայի մէջ, երկարամեայ աշխատակցութեամբ Քերականութեան դասաւանդութիւնը էապէս բարեփոխել փորձած են, հեռանալով քիչ մը աւանդական դրութիւններէն, և ջանալով լեզուին աւանդումը աւելի բանաւոր հիման մը վրայ դնելու:

Պոիւնօ և Պօնիի փորձառութենէն օգտուելով և ներշնչուելով անոնց մեթօտէն. ջանացինք հայ մանսէկներուն համար պատրաստել անանկ աշխատութիւն մը: որ պարզ, դիւրուսոյց ու նոյն իսկ զուարճալի դարձնէ իրենց՝ Քերականութեան չոր ու ցամաք կանոնները, և լեզուին օրէնքները սորվեցնելով հանդերձ՝ աշակերտներուն բառերու պաշարը աւելցնէ ու վարժեցնէ զանոնք իրենց մտածումները արտայայտելու և իրենց գիտցած բառերը անսխալ ուղղագրութեամբ ներկայացնելու:

Մեր Քերականութեան այս **Նախապատրաստական Գիրքը** կը պարունակէ **Ընթերցուածներ**, **Սորվելիք բառեր**, **Պատկերի վրայ բերանացի պատմուածքներ**, **Քերականական դասեր**, **Զուգագրութիւններ**, **Հրահանգներ**, **Արտասանութիւններ** և **Գիրի օրինակներ**:

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐը կարճ նախադասութիւններով պարզ գաղափարներ կ'արտայայտեն: Իւրաքանչիւր «Ընթերցուած»ի պատկեր մը կ'ընկերանայ: Այս «Ընթերցուած»ները կը ծառայեն արագ և գիտակից կերպով կարդալ սորվելու: Նախ ուսուցիչը պէտք է բացատրէ պատկերին և «Ընթերցուած»ին նիւթը, շատ ամփոփ կերպով, և կարգայ «Ընթերցուած»ը, յստակ արտասանութեամբ, բացատրելով բառերուն ու նախադասութեանց իմաստը: Յետոյ տղոցմէ ոմանք պէտք է կարդան զայն կարգով, և ուսուցիչը պէտք է սրբագրէ արտասանութեան սխալները, կրկնել տալով սխալ կարդացուած բառերու ընթերցումը:

«Ընթերցուած»ները և պատկերները(1) առիթ պիտի տան ուսուցչին որ աշակերտը խօսելու վարժութիւնը շատ կարեւոր է, ուստի պէտք է հարկադրել տղաքը որ բերանացի պատասխանեն այն հարցումներուն զորս ուսուցիչը պիտի ուղղէ իրենց: Կարգ մը հարցումներ նշանակած ենք իւրաքանչիւր «Ընթերցուած»է ետքը. ուսուցիչը կրնայ փոխել այդ հարցումները կամ նորեր աւելցնել անոնց վրայ: Բայց չի բաւեր միայն ատոնցմէ օգտուիլ տղաքը խօսեցնելու համար. հարկ է օգտուիլ նաեւ «Սորվելիք բառեր»էն և «Պատկերի վրայ բերանացի պատմուածք»ներէն:

ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐը ընդհանրապէս ծանօթ առարկաներէ քաղած ենք, ինչպէս դպրոցական նիւթեր, դպրոց, մարմին, հագուստ, ընտանիք, ընտանի անասուններ, ուսելիք եւ խմելիք, և այլն: Ուսուցիչը ամէն անգամ որ կարելի է, պէտք է ցոյց տայ աշակերտին այն իրը որուն բառը կ'ուզէ սորվեցնել: Կէտք է իրերու և անձերու յատկութիւնները ճանչցնել տայ և այսպէս ածականներ սորվեցնէ կամ բայերուն իմաստը բացատրէ, գործողութեանց վրայ գաղափար տալով: Զանալու է որ տղան իր նոր սորված բառերը գործածէ իր խօսած ատեն, ուստի յաճախ հարցումներ ուղղելու է անոր և հոգ տանելու է որ նախադասութիւններով պատասխանէ և ոչ թէ միայն բառերով:

Խօսելու այս վարժութեան պիտի ծառայեն նաեւ **ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ**ը, որոնք առիթ պիտի տան տղուն բացատրելու իր տեսածը: Պատկերներուն տակ գրուած ծանօթութիւնները արդէն կը դիւրացնեն պատմուածքը, զոր աւելի կը դիւրացնէ ուսուցիչը իր հարցումներով և բացատրութիւններով:

(1) Պատկերները յատկապէս այս դասագիրքին համար պատրաստուած են ծանօթ փորագրիչ Գրիգոր Լֆէնտի Իւթիւճեանի կողմէ:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐը հնար եղածին չափ համառօտ և ամփոփ ըրած ենք, ջանալով «Ընթերցուած»ներէն բաղել ընդհանրապէս: Քերականական կանոնները դիւրըմբռնելի ընելու համար, հարկ տեսած ենք կարգ մը կանոններու լուսաբանութիւնը Ա. Գիրքին յետաձգելու: Այսպէս, յոբնակիի ձեւին վրայ խօսելով, ըսած ենք թէ անունը յոբնակիի մէջ եր կամ ներ կ'առնէ, և չենք բացատրած թէ միավանկ բառերը եր կ'առնեն և բազմավանկները ներ: Ասոր պատճառն է սա նկատողութիւնը թէ մանկապարտէզէն նորնախակըրթարան եկած տղան տակաւին չի կրնար ըմբռնել թէ ի'նչ է վանկը: — Նոյն կարգի նկատումներով է որ անունին սահմանը տուած ատեննիս ըսած ենք թէ անունը իր, անձ կամ անասուն կը ներկայացնէ, առանց յիշատակելու «վերացական անուն»ները: — Նոյնպէս բայերու վրայ խօսած ատեննիս Սահմանական և Հրամայական եղանակները միայն պատկերացուցած ենք, յաջորդ գիրքին թողլով Ստորադասական և Անորոց եղանակները, և այս պատճառաւ բայերու իբր տիպար յիշատակած ենք հնձեմ, խօսիմ, խաղամ ձեւերը փոխանակ հնձել, խօսիլ, խաղալ ձեւերուն: — Վերջապէս սովորաբար ընդունուած շարքէն շեղելով, անուններու հոլովումին վրայ այս Քերականութեան վերջին դասերուն մէջ միայն խօսած ենք. տարակոյս չկայ որ երբ տղան գիտէ թէ ի'նչ է ենթական և սեռի խնդիրը, աւելի դիւրաւ կ'ըմբռնէ ուղղականին և հայցականին տարբերութիւնը, նոր տպագրութեան մէջ յիշած ենք նաև տրական հոլովը համառօտակի:

ԶՐՈՒՑԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐուն մէջ գործածած ենք սովորական բառեր և պարզ նախադասութիւններ: Որպէսզի բառին ուղղագրութեան ընտելանան աշակերտները, դասատուն պէտք է նախ «զրուցագրութիւն»ը կարդայ բարձրաձայն, յստակ հնչումով. պէտք է բացատրէ թէ «զրուցագրութեան» բառերը ի'նչ մասնաւոր յատկանիշեր կը ներկայացնեն. օրինակի համար առաջին դասին «զրուցագրութեան» բառերը միայն ա ձայնաւորը կը պարունակեն, երկրորդ դասին բառերը նաև ի. երրորդ դասէն աշակերտին կը տրուին ու և իւ երկբարբառներով բառեր. եօթերորդ դասին մէջ գ ով և ֆ ով բառեր տրուած են և այդ երկու գիրքերուն հնչումը կարգ մը գաւառներու մէջ նոյն ըլլալով ուսուցիչը առիթ պիտի ունենայ աշակերտին բացատրելու թէ երբեմն գ և ևրբեմն ֆ կը գործածուի նոյն ձայնին համար. հետզհետէ կուգան ց ե ձ, ք և դ, փ և բ, չ և ջ ձայները, նոյնպէս ե հնչումը բառ-

րուն սկիզբը, եա, եօ, եայ երկբարբառները, ուա, ուե, ուէ, ուօ երկբարբառները որոնք կը հնչուին վա, վէ, վօ, ևայլն: Ուսուցիչը այս երեւոյթներուն վրայ կը խօսի պարզ կերպով և անցողակի, առանց տղոց միտքը խճողելու ուղղագրական կանոններով, որոնք աւելի ետքի տարիներուն մէջ պիտի աւանդուին իրենց:— Հարկ եղած բացատրութիւնները տրուելէ յետոյ իւրաքանչիւր աշակերտ իր քարէ տախտակին վրայ կը գրէ «զրուցագրութիւն»ը: Աշակերտները իրենք իսկ կը սրբագրեն ապա իրենց սխալները դասագիրքին վրայ նայելով, և իրենց տետրակին վրայ կ'ընդօրինակեն զրուցագրուած բառերը կամ նախադասութիւնները:

Գալով **ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ**ուն, անոնց նպատակն է աշակերտին կիրարկել տալ իր սորվածը: «Ընթերցուած»ներուն ներքե դրուած «Հրահանգները ոչ միայն խօսելու, այլ և հետզհետէ գրելու վարժութեան պիտի ծառայեն: Առաջին դասերուն մէջ ուսուցիչը իւրաքանչիւր հարցումի տըրուած բերանացի պատասխաններէն լաւագոյնը պիտի գրէ սև տախտակին վրայ, որպէս զի տղաք ընդօրինակեն զայն իրենց տետրակին մէջ: Բայց հետզհետէ պիտի ջանայ որ անոնք կարենան ինքնին գրել իրենց ուղղուած հարցումին պատասխանը: «Սորվելիք բառերուն և «Քերականութեան» դասերուն տակ դրուած հրահանգները պիտի սորվեցնեն տղոց պարզ նախադասութիւններ կազմել, նշանակելով յօդ մը, ածական մը, դերանուն կամ բայ մը, եզակիի վերածելով յոգնակի նախադասութիւններ կամ յոգնակիի վերածելով եզակի նախադասութիւններ, ևայլն: Այս հրահանգները կանխաւ պէտք է բացատրուին ուսուցիչին կողմէ, որ նախ կը կարդացնէ և ապա օրինակներով կը հասկցնէ աշակերտին թէ ինչպէ՛ս պիտի պատրաստէ գանոնք:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ համար գրած ենք բոլորովին նոր ոտանաւորներ՝ ընդհանրապէս հետեւողութեամբ օտար հեղինակներու: «Ընթերցուածներէն ալ Տղան եւ Կատուն (էջ 14), Անհնազանդ Ճագարը (էջ 18), Գայլը եւ Ուլը (էջ 24), Թիթեռնիկը եւ Ճաննը (էջ 28) կրնան ծառայել «Արտասանութեան»: Ուսուցիչը պէտք է նախ կարդայ արտասանուելիք ոտանաւորը և աշակերտներուն հասկցնէ անոր իմաստը. պէտք է անոր պարունակած դժուար բառերուն մասին հարցումներ ուղղէ անոնց և բացատրէ ընտանի կերպով: Յետոյ աշակերտները պէտք է կարդան արտասանուելիք հատուածը, քանի մը անգամներ, մինչև որ անսխալ կարդան: Յաջորդ դասին կ'արտասանեն ինչ որ սորված են:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՐԻ

Ա. Ընթերցում.— ՄԵՐ ԴԱՍԱՐԱՆԸ

Մեր դասարանը մեծ սենեակ մըն է : Լայն պատուհաններ ունի : Գետինը շարուած են գրասեղաններ և նստարաններ : Աշակերտները նստած կ'աշխատին : Պատին վրայ կախուած են աշխարհացոյց քարտէսներ ու սեւ գրատախտակ մը : Ուսուցիչը մեր դասը կը բացատրէ : Երբ ճաշի զանգակը զարնուի, ոտք կ'ելլենք, և կարգով ճաշարան կ'իջնենք :

ՀՐԱ. ՀԱՆԳՆԵՐ

1. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ձեր դասարանը ի՞նչպէս սենեակ է : — 2. Պատուհանները ի՞նչպէս են : — 3. Գետինը ի՞նչ շարուած է : — 4. Աշակերտները ի՞նչպէս կ'աշխատին : — 5. Պատին վրայ ի՞նչ կախուած է : — 6. Ուսուցիչը ի՞նչ կ'ընէ : — 7. Երբ ճաշի զանգակը զարնուի ի՞նչ կ'ընէք :

2. Սորվելիք բառեր.— ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՆԻԻԹԵՐ

Գրատախտակ, կաւիճ, քարէ տախտակ, մատիտ, գրիչ, կաղամար, մելան, քանակ, տետրակ, գիրք, քարտէս, պայուսակ :

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Հասցանդդ չի Բիբուն

1. Գրելու եւ խօսելու համար բառեր կը գործածենք։ Այսպէս՝ երբ քսեմ աշակերտները ճաշեցին՝ խօսք մը կը շինեմ. այս խօսքը բաղկացած է երկու բառերէ. աշակերտները եւ ճաշեցին։
 2. Երբ գրենք, բառերը միշտ իրարմէ կը գտնենք։
-

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

3. Օրինակեցէք եւ իրարմէ զատեցէք հետեւեալ բառերը.
Գիրքեր, եղբորսմատիտը, երկուտետրակ, սեգրատախտակմը, իմզրիչս։
4. Տասը բառ օրինակեցէք Ա. ընթերցողածին մէջէն, եւ այդ բառերը զատ զատ գրեցէք։
5. Զրուցագրութիւն
Մազ, մատ, պար սառ, ծառ, պատառ, ճակատ, տապար, սակառ, տակառ։
6. Բերանացի ըսէք թէ այս զրուցագրութեան մէջ քանի՞ քառ կայ։

Արտասանութիւն. — ՄԱՆԿԱՆ ԱՂՕԹՔԸ

Աքաղաղին ձայնն առաջին
Երբոր հնչեց առտուն կանուխ,
Ես վազեցի ոտքը խաչին
Որ աղօթեմ քեզ սրտաբուխ,
Քեզ, բարի՛ Հայր, Հայր ամէնուս,
Դուն որ տուիր երգ թռչունին,
Զայն տուր դողդոջ շրթունքներուս
Որ կարդալու դեռ ուժ չունին։

Բ. Ընթերցուած. — ՏԻՐԱՆ ԵՒ ՆՈՒԱՐԴ

Նուարդ ութը տարու է : Խելացի աղջիկ մըն է և միշտ աղէկ կը պատրաստէ իր դասերը : Նուարդ իր մայրը շատ կը սիրէ : Երբ իրիկունը դպրոցէն տուն դառնայ, տանը դորժերուն ալ կ'աշխատի :

Իր եղբայրը, Տիրան, վեց տարու է : Աւտուն կանուխ կ'արթննայ, և անկողինէն կը ցատքէ կ'ելլէ : Շուտ մը կը լուացուի, կը հագուի, նախաճաշ կ'ընէ, և ժամանակին դպրոց կ'երթայ : Ինք ալ աշխատասէր է իր քրոջը պէս :

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

7. Բերանացի պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ է Տիրանին քրոջը անունը. — 2. Ի՞նչպէս աղջիկ է Նուարդ : 3. — Քանի՞ տարու է : — 4. Դասերը աղէկ կը պատրաստէ՞ : — 5. Ի՞նչ է իր եղբորը անունը : — 6. Քանի՞ տարու է Տիրան :

8. Սորվելիք բառեր. — ԴՊՐՈՅԸ

Դասարան, պատ, տախտակամած, առաստաղ, դուռ, կղպանք, բանալի, պատուհան, ապակի, նստարան, գրասեղան, վառարան :
ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Աշխատասէր էր

Բ. Դաս. — Գիրեր

3. Բառ գրելու համար գիրեր կը գործածենք :
Այսպէս՝ Տիրան գրելու համար կը գործածենք Տ , ի , ռ ,
ա , ն գիրերը :

4. Գիրերը երկու տեսակ են . ձայնաւոր եւ քա-
ղաձայն :

5. Ձայնաւոր գիրերն են . ա , ե , հ , ը , ի . ո , լ , օ :

6. Բաղաձայն գիրերն են . ք , գ , դ , զ , փ , ժ ,
շ , խ , ծ , կ , հ , ձ , ղ , ճ , վ , յ , ն , շ , չ , պ , ջ , ռ ,
ւ , ղ : ս , ռ , ց , փ , ք : փ :

Հ Ր Ս Հ Ս Ն Գ Ն Ե Ր

9. Օրինակեցէք հետեւեալ բառերը եւ ստորագծեցէք քա-
ղաձայնով սկսածները .

Նուարդ , Տիրան , գիրք , դպրոց , աղջիկ , մայր , գրիչ , աշակերտ :

10. Օրինակեցէք հետեւեալ բառերը եւ ստորագծեցէք ձայ-
նաւորով սկսածները :

Առաստաղ , անկողին , վառարան , ապակի , քանակ , ուսուցիչ ,
տետրակ , մատիտ :

11. Ջրուցագրութիւն

Տարի , լիճ , վիզ , շիշ , կապիկ , պանիր , շապիկ , տիկին , պիստակ ,
ծաղիկ , ծիծաղ , կիրակի :

12. Բերանացի ըսէք թէ որո՞նք են զրուցագրութեան բառե-
րուն ձայնաւորները եւ քաղաձայնները :

13. Օրինակեցէք զրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծեցէք
քաղաձայնով վերջացողները :

Արտասանութիւն. — ՇԵՐԱՄԸ ԵՒ ՍԱՐԴԸ

«Նայէ՛ , կ'ըսէր օր մը սարդը շերամին ,
Մէկ ժամուան մէջ որքա՛ն կըտու հիւսեցի :
Դուն կ'աշխատիս շաքաթներով դը՛րացի :
Եւ մատ մը բան չըգործեցիր տակաւին :»

«Քու ոստայնըդ մարդ իր տունէն կա՛րտաքսէ՛
Պատասխանեց անոր շերամն ճարտար ,
Ես կը հիւսեմ իմ թելերովս օգտակար ,
Տիկիններուն ճոխ զարդերը մետաքսէ :»

Գ. ԸՆԹԵՐԳՈՒԱԾ. — ՄԱՔՈՒՐ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

Նուարդ շատ մաքուր աղջիկ մըն է։ Ամէն առտու աղէկ մը կը լուացուի։ Մազերը միշտ սանտրուած են։ Իր հագուստները կը խողանակէ և կօշիկները կը սրբէ։

Տիրան քրոջը չափ մաքուր չէ. պաղ ջուրէն շատ չ'ախորժիր։ Շատ անգամ ձեռքերը աղտոտ են, և մայրիկը կը յանդիմանէ զինքը ասոր համար։

Տիրան պիտի ջանայ քրոջը օրինակին հետեւելու։

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

14. Բերանացի եւ յետոյ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ կ'ընէ Նուարդ մաքուր ըլլալու համար։ — 2. Մազերը ի՞նչպէս են։ — 3. Նուարդ ի՞նչ կ'ընէ իր կօշիկները։ — 4. Տիրան քրոջը չափ մաքուր է։ — 5. Ի՞նչ բանէ չ'ախորժիր։ — 6. — Տիրան ի՞նչ ընել պիտի ջանայ։

15. Սորվելիք բառեր. — ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Մարդ, կին, հայր, մայր, զաւակ, որդի, աղջիկ, եղբայր, քոյր, մեծ հայր, մեծ մայր, հօրեղբայր, հօրաքոյր, մօրեղբայր, մօրաքոյր, ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Միշտ Տախտը խոյն

7. Անուն կը կոչուին այն բառերը որոնք անձ մը, անասուն մը կամ իր մը կը ցուցնեն: Այսպէս՝ տղայ՝ անձի անուն է: Կասու անասունի անուն է: Քաղաք՝ իրի անուն է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

16. Ըսէք թէ հետեւեալ բառերը անձի՞, անասունի՞ թէ իրի անուններ են:

Մարդ, կին, մատիտ, ոչխար, տետրակ, զաւակ, մայր, քանակ, եղբայր, կաղամար, շուն: — Օրինակի համար.

Մարդ անձի անուն է:

Ոչխար անասունի անուն է:

17. Գրեցէք երեք անձի անուն, երեք անասունի անուն, երեք իրի անուն:

18. Զրուցագրութիւն

Ապուր, շուն, մուկ, մածուն, կատու, լուսին, ծիւղ, անկիւն, հիւղակ, գիւղ, ձիւն, մրջիւն:

19. Ըսէք թէ այս զրուցագրութեան բառերէն որո՞նք անասունի անուն են, եւ որո՞ւք իրի անուն:

20. Այս զրուցագրութեան իրի անունները երկու անգամ գրեցէք:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ Բարեսիրտ Տղան

1. Օղը ի՞նչպէս է: — 2. — Առտուն պայուսակը թելին տակ ո՞ւր կ'երթայ տղան: — 3. Ճամբան ի՞նչ կը տեսնէ: — 4. Տղան ի՞նչ կու տայ ծերունիին: — 5. Ծերունին ի՞նչ կ'ըսէ երբ կ'առնէ հացը: — 6. Այս դպրոցականը բարի՞ տղայ է:

Գ. Ընթերցուած. — ՏՂԱՆ ԵՒ ԿԱՏՈՒՆ

Մեր փոզոցին մէջ տըղայ մը պղտիկ
Կարկանդակ կ'ուտէր նստած դըրան մօտ,
Երբ պոչը տնկած հոն եկաւ յուշիկ
Աղուոր կատու մը գիրուկ ու մազոտ,
Եւ բիւր գգուանքով աղաչեց իրեն
Որ կըտոր մը տայ համով խըմորէն :

Ու մեր բարեսիրտ մանուկը սիրուն
Կերածէն մաս մը տըլաւ փիսիկին,
Առաւ խածաւ զայն շողոքորթ կատուն :
Եւ վազեց գընաց չընայած ետին .

«Կեղծաւո՛ր կատու, գոչեց տըղան Ժիր,
Գգուանքդ ինծի չէր. ճաշել կ'ուզէիր» :

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

21. Բերանացի պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ կ'ուտէր պղտիկ տղան : — 2. Ի՞նչ է կարկանդակը : —
3. Կատուն ինչ՞ու կը մօլտար : — 4. Տղան ի՞նչ տուաւ փիսիկին : —
5. Ի՞նչ ըրաւ կատուն : — 6. Ինչ պոռաց տղան կատուին ետեւէն :

22. Սորվելիք բառեր — ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Մաքրուհի, վահրամ, Միհրան, Եւգինէ, Հայկանոյշ, Արաքսի,
աշակերտ, աշակերտուհի, մանչ, աղջիկ, ընկեր :

Դ. Դաս. — ՀԱՍԱՐԱԿ ԵՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆ

8. Հասարակ անուն կը կոչուին այն անունները, որոնք միեւնոյն տեսակէ ամէն անձի, ամէն անասունի, ամէն իրի կրնան տուիլ, ինչպէս *տղայ, կատու, ֆաղափ*:

9. Յատուկ անուն կը կոչուին այն անունները որոնք միեւնոյն տեսակէ ամէն անձի, ամէն անասունի, ամէն իրի չեն կրնար տուիլ, ինչպէս՝ *Տիրան, Բաւրքուն, Պրուսա*:

10. Յատուկ անուն մը միշտ գլխագիրով կը գրուի, ինչպէս *Պրուսա, Տիրան, Բաւրքուն*:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

23. Օրինակեցէք հետեւեալ յատուկ եւ հասարակ անունները եւ դիմացը գրեցէք թէ ո՞րը յատուկ է եւ ո՞րը հասարակ.

Դասարան, պատուհան, մայր, սակառ, տակառ, Վահրամ, որդի, Հերմիէ, զրիչ, Պրուսա, սեղան, եղբայր, բոյր, կատու:

24. Օրինակեցէք հետեւեալ անունները եւ գլխագիրով գրեցէք յատուկ անունները:

զրիգոր, իսկուհի, ապակի, ագապի, ֆրանսա, դպրոց, գերմանիա, պատ, մինաս, բանալի, յովհաննէս, ռաթենիկ, հօրաքոյր, պանիր, ծաղիկ:

25. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ անոնց դիմացը մէյ մէկ յատուկ անուն դրէք.

Քրոջս անունը . . . է: — Եղբօրս անունը . . . է: — Հօրս անունը . . . է: — Մօրս անունը . . . է: Մեր գիւղին անունը . . . է: — Մեր քաղաքին անունը . . . է:

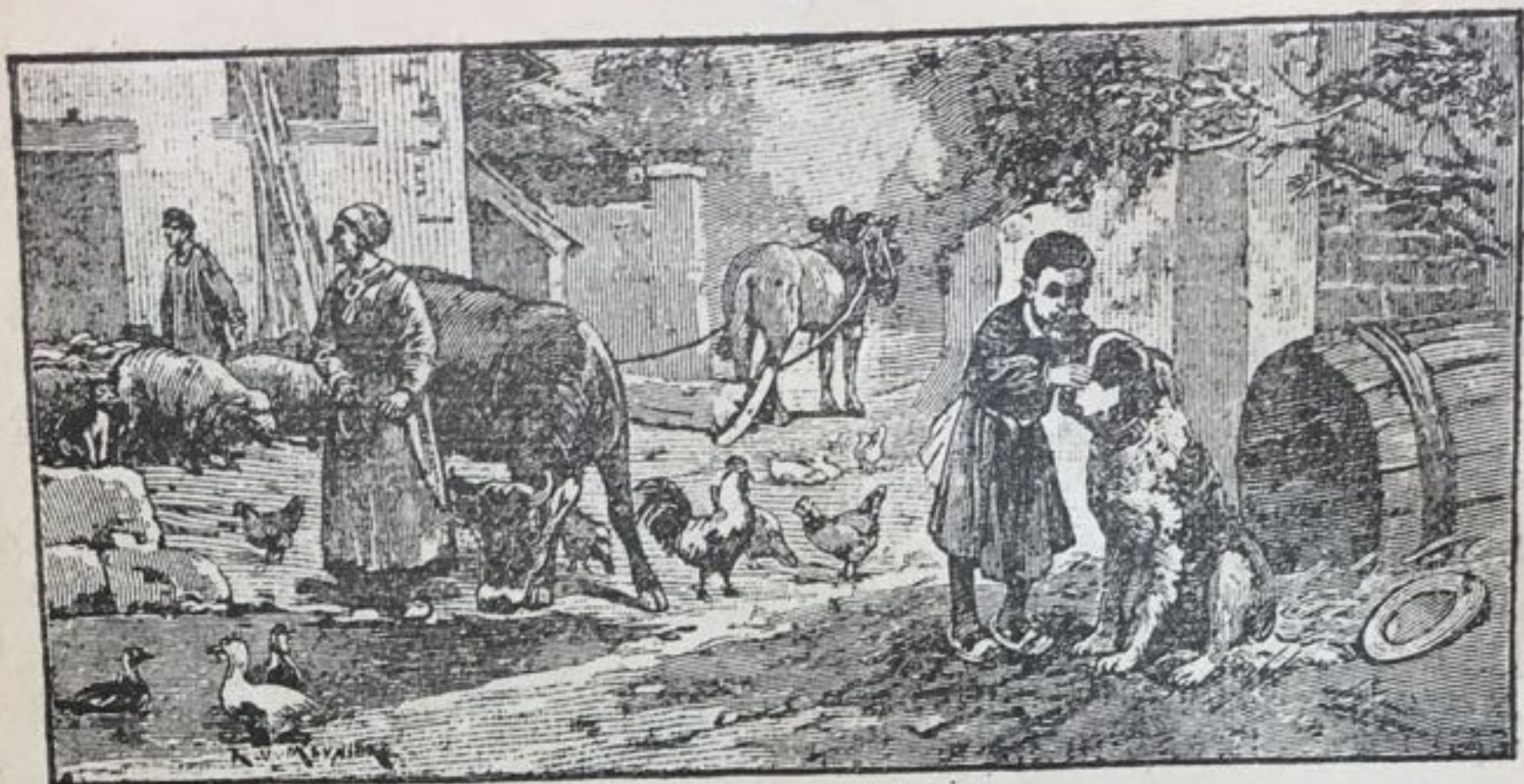
26. Զուգագրութիւն

Պարտէզէն ծաղիկներ բերին: Սեղանին վրայ կը ճաշեն: Սեխը շատ կը սիրեմ: Աւետիսէն զրիչ մը առի: Դասընկերիս անունը ներսէս է:

27. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան յատուկ եւ հասարակ անունները.

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Զօրւշայե՛՛ք կ'իշխաւորէ՛մ

Ե. Ընթերցուած. — ՏԻՐԱՆԻՆ ՇՈՒՆԸ

Տիրան կը խաղայ իր շուներն հետ, որսն անունը ժիր է: Սիրուն անասունը կը թողու որ տղան գինքը գգուէ. և նոյն իսկ երբ Տիրան չարութիւն ընէ իրեն, ինք չի խածներ զայն: Ժիր բարի է անասուններուն հետ ալ. ոչխարներուն ետեւէն չ'իյնար. վազող ձիուն ետեւէն չի հաջեր: Այս շունը չար չէ, բայց դիշերը սոսկալի պահապան մը կը դառնայ: Եթէ չարագործ մը փորձէ տունը կամ ախոռը մտնել, ժիր կատղած վրան կը յարձակի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

28. Բերանացի, յետոյ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Որ՞ու հետ կը խաղայ Տիրան: — 2. Ի՞նչ է շունին անունը: — 3. Ժիր ոչխարներուն ետեւէն կ'իյն՞այ: — 4. Վազող ձիուն ետեւէն կը հաջէ՞: — 5. Ժիր չա՞ր է: — 6. Եթէ չարագործ մը փորձէ տունը կամ ախոռը մտնել՝ ժիր ի՞նչ կ'ընէ:

29. Սորվելիք բառեր. — ԸՆՏԱՆԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ

Ձի, էշ, կով, այծ, ոչխար, խոզ, շուն, կատու, ճագար, հաւ, աքլոր, բադ, սագ:

30. Ըսէ՞ք թէ ի՞նչ անասուններ կը տեսնէք վերի պատկերին մէջ:

31. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ կէտերուն տեղ անասունի անուններ դրէք.

1. . . կաթը կը խմենք: — 2. . . հաւկիթը կ'ուտենք: — 3. . . վրայ նստած կը ճամբորդենք: — 4. . . հօտը կը պահպանէ:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Մի' չարչարէ՛ք անասունները

Ե. Գառ. — ԱՆՈՒՆԻՆ ԹԻԻԸ

11. Երբ անուն մը մեկ անձ մը, մեկ անասուն մը, մեկ իր մը ցոյց կուտայ, եզակի է, ինչպէս մանչ մը, շուն մը, սակառ մը:

12. Երբ անուն մը երկու կամ աւելի անձեր, անասուններ կամ իրեր ցոյց կուտայ յոֆնակի է, ինչպէս մանչեր, անասուններ, սակառներ:

13. Անունին եզակին եւ յոֆնակին թիւ կը կոչուին:

Հ Ի Ս Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

32. Բերանացի ըսէք թէ ինչէն կը հասկնաք հետեւեալ անուններուն եզակի ըլլալը.

Աղջիկ մը, կատու մը, շուն մը, գիրք մը, դուռ մը, պատուհան մը, եղբայր մը, լեռ մը, պարտէզ մը, սեղան մը:—Օրինակի համար:

Աղջիկ մը եզակի անուն մըն է, որովհետեւ մէկ անձ մը կը ցուցնէ:

33. Բերանացի ըսէք թէ ինչէն կը հասկնաք հետեւեալ անուններուն յոֆնակի ըլլալը.

Մանչեր, այծեր, քանակներ, մատիտներ, նստարաններ, քոյրեր, կաղամարներ, հաւեր, բաղեր, ոչխարներ: — Օրինակի համար.

Մանչեր յոֆնակի անուն մըն է, որովհետեւ շատ անձեր կը ցուցնէ:

34. Զրուցագրութիւն

Ձին ախողէն դուրս հանեցին: Արօտը տարին որ խոտ ուտէ, Յետոյ բերին մեր տունին պատուհանին քով օղակի մը կապեցին զայն:

35. Օրինակեցէք եւ ստորագծեցէք այս զրուցագրութեան ծայնաւորով սկսող բառերը:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Մի՛ Զարչարէ՛ք անասունները

1. Ի՞նչ անասուն է որ կապուած է չուանին: — 2. Չուանը ինչի՞ կապուած է: — 3. Անասունին ետեւը ո՞վ կեցած է: — 4. Մայրը ինչո՞ւ կ'ըսէ իր տղուն. «Ձիուն մի՛ դպչիր»: 5. Տղան կը հնազանդի՞ իր մօրը: — 6. Ի՞նչ կ'ընէ ձին: — 7. Ի՞նչ կ'ըլլայ տղան: — 8. Տը՞ դուն հայրը օգնութեան կը հասնի. ի՞նչ բռնած է իր ձեռքը:

Զ. Ընթերցուած. — ԱՆՀՆԱԶԱՆԴ ՃԱԳԱՐԸ

Մայրը կ'ըսէր ձագին արթուն .

«Քու մայրիկէդ մի՛ զատուիր դուն .

Երբեք մ'երթար ինձմէ հեռու :

Քանի որ դեռ չես փորձառու :»

Բայց ձագուկը հոն չի կենար

Ու կը վազէ դէպ ի անտառ ,

Եւ իր բարի մօրմէն հեռու՝

Կը հանդիպի վրտանգներու :

Երբ կը ցատքէ արագ արագ ,

Աղուէսի մը կ'ըլլայ ճարակ ,

Եւ կը գտնէ ձագարն յիմար

Իր յանցանքին պատիժն յարմար :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

36. Բերանացի պատասխանեցէք հետեւեալ հարցոյ մներուն .

1. Ո՞վ կ'ըսէ իր ձագին որ իրմէ չզատուի : — 2. Ի՞նչ կ'ընէ ձագուկը : — 3. Ո՞ւր կը վազէ : — 4. Ի՞նչ բանի կը հանդիպի : — 5. Ի՞նչ ըսել է կ'ըլլայ ճարակ : — 6. Ի՞նչ կը գտնէ անհնազանդ ձագարը :

37. Սորվելիք բառեր. — ՄԱՐՄԻՆԸ

Գլուխ, վիզ, ուս, կռնակ, կուրծք, փոր, սրունք, ծունկ, ոտք, բազուկ, ծնոք, մատ, դէմք, ճակատ, աչք, քիթ, այտ, թուշ, ականջ :

38. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը մէկ կամ երկու ղներով կէտերուն տեղ .

1 . . . աչք ունիմ : — 2 . . . գլուխ ունիմ : — 3. . . ոտք ունիմ : — 4. . . ճակատ ունիմ : — 5. . . թուշ ունիմ :

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Անհնազանդ քղամը կը պայտռի

Զ. Դաս. — ՅՈՔՆԱԿԻԻ ԶԵԻԸ

14. ԱՆՈՒՆՐ յոֆնակիի մեջ եր կամ ներ կ'առնե, ինչպէս մայր, մայրեր, ճագար, ճագարներ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

39. Օրինակեցէք հետեւեալ անունները եւ անոնց իւրաքանչիւրին դիմացը գրեցէք անոնց եզակի կամ յորնակի ըլլալը-

Գլուխներ, վիզ, կոնակ, եղբայր, կատու, ճակատ, աչքեր, ձագեր, ճագարներ, պատուհան, պայուսակ, ախոռ, օձեր, սալորներ:

40. Օրինակեցէք հետեւեալ յորնակի անունները եւ գրեցէք անոնց եզակիները.

Նստարաններ, առաստաղներ, արտեր, շուներ, այծեր, ուսեր, ծունկեր, թուշեր, ճակատներ, ականջներ, եղբայրներ, քոյրեր, օղակներ:

41. Զրուցագրութիւն

Նաւակ նստանք: Հաւ կերանք: Կողով մը պտուղ առինք: Հովը տերեւները կը շարժէ: Հովիւը ոչխարները կ'արածէ:

42. Օրինակեցէք զրուցագրութեան եզակի անունները:

43. Օրինակեցէք զրուցագրութեան յորնակի անունները:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Ա.ՆԻՍԻՆԵՄ աղջիկը

1. Վարսենիկ ի՞նչ կ'ընէ: — 2. Ինչի՞ վրայ ելած է: — 3. Աթոռին ծայրին վրայ կենալը խելօ՞ք աղջկան գործ է: — 4. Կատուն ի՞նչ կ'ընէ: — 5. Վարսենիկ ինչ՞ու կ'իյնայ: — 6. Ի՞նչ կ'ըլլան աթոռը, գիրքը, կաղամարը, սեղանի ծածկոցը, կատուն: — 7. Վարսենիկի ճիչերը լսելով ո՞վ կը հասնի:

Է. Ընթերցուած, — ՄԱՅՐԻԿԸ

Տիրան հիւանդ է երեք օրէ ի վեր, Գլուխը կը ցաւի և աչքերը չի կրնար բանալ: Մայրիկը անոր անկողինին քով նստած է: Գիշերները չի քնանար, և վայրկեան մը չի հեռանար քովէն:

Տիրան պիտի առողջանայ, դպրոց պիտի երթայ նորէն. պիտի մեծնայ և օր մը շնորհքով մարդ մը պիտի ըլլայ: Երբ մայրիկը ծերանայ, ինք պիտի հոգայ անոր պիտոյքները, իսկ երբ հիւանդ ըլլայ, ի՞նք պիտի հսկէ անոր անկողինին քով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

44. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Քանի՞ օրէ ի վեր հիւանդ է Տիրան, — 2. Ո՞ր տեղը կը ցաւի, — 3. — Մայրիկը ո՞ւր նստած է, — 4. Մայրիկը գիշերները ի՞նչ կ'ընէ, — 5. Երբ Տիրան մեծնայ ի՞նչ պիտի ըլլայ, — 6. Երբ մայրիկը ծերանայ, Տիրան ի՞նչ պիտի ընէ, — 7. Երբ հիւանդ ըլլայ՝

45. Սորվելիք բառեր. — ՀԱԳՈՒՍՏԸ

Շապիկ, տաքատ, բաճկոն, շրջագգեստ, վտաւակ, գուլպայ, կօշիկ, գլխարկ, փողկապ, օծիք:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արտիշէֆ Յիւր Զնոյիք

15. Յօգը երկու ձեւ ունի՝ ը եւ ն :

16. Ը յօգը կը դրուի բաղաձայնով վերջացող բառերուն վրայ, ինչպէս մայրիկ, մայրիկը . մայրիկը նստած է անկողինին քով :

17. Ն յօգը կը դրուի ձայնաւորով վերջացող բառերուն վրայ, ինչպէս որդի, որդին . որդին հիւանդ է :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

46. Օրինակեցէք հետեւեալ բառերը եւ անոնց վրայ յարմար յօդեր աւելցուցէք.

Շապիկ, բանալի, Նուարդ, կօշիկ, հօրեղբայր, ապակի, աշակերտ, դաս, բանկոն, այծ, մեղու, հաւ, ծով, տարի, լուսին :

47. Յարմար յօդեր դրէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ գիծերուն տեղ :

Ապակի — կտրեցաւ : Զի — ազնիւ անասուն մըն է : Մեղու — աշխատասէր է : Շապիկ — սլատոեցաւ : Շրջազգեստ — գեղեցիկ է :

48. Զրուցագրութիւն

Գարունը եկաւ : Գառնուկը շատ կը սիրեմ : Գինի չեմ խմեր : Մաքրուհին շաքար կերաւ : Մեր քաղաքը շատ մեծ է :

49. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան յօդ ունեցող բառերը

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Պարկեց տղան

1. Արտաշէս թղթապանակ մը կը գտնէ : — 2. Պարկեշտ տղան տէրոջը կը յանձնէ թղթապանակը :

Արաատնութիւն. — ՄԱՅՐԻԿՍ ԱՆՈՒՇ

Երբ չարթըննամ կանուխ առտուն,
Ո՞վ կը հսկէ քովըս արթուն
Որ դպրոցէն չըմընամ ուշ.

— Մայրի՛կս անուշ:

Երբ դպրոցէն դառնամ ես տուն,
Ո՞վ ինձ կու տայ ափով լեցուն
Չամիչ, կաղին, պիստակ կամ նուշ.

— Մայրի՛կս անուշ:

Երբ գիշերը պառկիմ մինակ,
Ո՞վ կուգայ մօտս իմ շարունակ
Մածկել վրբաս ձեռքով քընքուշ.

— Մայրի՛կս անուշ:

Ես ալ անհուն գուրգուրանքով
Պիտի հսկեմ սընարին քով
Երբ պառաւնայ ըլլայ վատուծ

— Մայրի՛կս անուշ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

50. Սորվելի՛ք բառեր. — ՈՒՏԵԼԻՔ ԵՒ ԽՄԵԼԻՔ
Միս. ձուկը, հաւկիթը, կարագ, կաթը. պանիր, բանջարեղէն,
պտուղը: ջուր, գինին. սուրճը, թէյը. գարեջուր:

51. Ստորագծեցէք Սորվելի՛ք Բառերուն մէջի յօդ ունեցող անունները:

52. Պտուղ, միս, կաթ, ձուկ, բառերը դնել հետեւեալ նախադասութեանց մէջ յարմար տեղերը.

Այրած . . . չ'ուտուիր: — Հոտած . . . ը կը նետենք: — Բարձր
. . . ը շատ կը սիրեմ: — Խակ . . . ը պէտք չէ փրցնել:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Արժանի պատիժը

1. Կրնամ փունջ մը շինել, կ'ըսէ աղջիկ մը իր մօրը: 2. Այս կողմերը գեղեցիկ ծաղիկներ չկան, աւազանին քով կայ: — Այո՛, բայց մի՛ մօտենար աւազանին:

3. Է՛հ, մայրիկիս չեմ ըսեր աւազանին քովէն ժողվելս: 4. Աղջի՛կս, ուրիշ անգամ խօսքիս հակառակ մի՛ վարուիր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

53. Զրուցագրութիւն

Յորենով հաց կը շինուի: Յորեկը կ'աշխատինք, գիշերը կը պառկինք: Ծովուն մէջ ծուկերը կը լողան: Զիուն ծագը շատ սիրուն է: Անծրել եկաւ երէկ:

54. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծեցէք յօդերը:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Խորհէ՛, Կրթը Գործէ

Ը. Ընթերցուած. — ԳԱՅԼԸ ԵՒ ՈՒԼԸ

Գայլը տեսաւ ուլիկ մ'աղուոր
 Որ կեցած էր ժայռի մը ծայր.
 «Վար իջի՛ր շուտ, ըսաւ անոր,
 Սիրո՛ւն այծիկ, դուն չե՞ս վախնար.
 Եթէ սահիս և իյնաս վար,
 Կ'ըլլայ մարմինըդ հազար կըտոր:»
 «Լըռէ՛, լըռէ՛, գայլ կեղծաւոր,
 Պատասխանեց ուլը կայտառ.
 Գիտե՛մ ունիս փոր մը խոշոր,
 Կը բզքտես գառնուկ, ոչխար.
 Բայց դիս խաբել դուն չես կրնար,
 Գովեստներըդ սո՛ւտ են բոլոր:»
 Անուշ լեզու մարդիկը շար
 Վըտանգներ են միշտ մեզ համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

55. Բերանացի պատասխանեցէր հետեւեալ հարցումներուն.
 1. Գայլը ի՞նչ տեսաւ. — 2. Ուլիկը ո՞ւր կեցած էր. — 3. Գայլը
 ի՞նչ ըրաւ ուլիկին. — 4. Ի՞նչ պատասխանեց ուլիկը:

56. Սորվելիք բառեր. — ԳՈՅՆԵՐԸ

Ճերմակ կաւիճ, սեւ գրատախտակ, կարմիր մատիտ, մանիշակագոյն մելան, կապոյտ տետրակ, կանանչ խաւաքարտ, դեղին պայուսակ:

57. Օրինակեցէր այս բառերը եւ ստորագծեցէր ածականները:

Ը. Պատ. — ԱԾԱԿԱՆ
Որակական ածական

18. Այն բառը որ ցոյց կու տայ անձի մը, անասունի մը կամ իրի մը ինչպէս ըլլալը, որակական ածական մըն է. ինչպէս՝ կեղծաւոր գայլ, սիրուն այծիկ, ճերմակ կաւիճ:

19. Բառի մը որակական ածական ըլլալը կը հասկըցուի անունի մը ինչպէս ըլլալը հարցնելով: Օրինակ՝ Ի՞նչպէս գայլ. — Կեղծաւոր գայլ: Ի՞նչպէս այծիկ, — Սիրուն այծիկ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

58. Գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

Ի՞նչ է աչքիդ գոյնը: — Ի՞նչ է մազերուդ գոյնը: — Ի՞նչ է ալուաներուդ գոյնը: — Ի՞նչ է շրթունքիդ գոյնը: — Ի՞նչ է հագուստիդ գոյնը: — Ի՞նչ է կօշիկիդ գոյնը: — Ի՞նչ է գուլպայիդ գոյնը:

59. Հետեւեալ անունները օրինակեցէք եւ կէտերուն տեղ նշանակեցէք հետեւեալ գոյներէն յարմարները:

Անուաներ. — Տերեւը . . . է: Ձիւնը . . . է: Արիւնը . . . է:
Ածուխը . . . է: Երկինքը . . . է: Ոսկին . . . է:

Գոյներ. — Կարմիր, կանանչ, սեւ, կապոյտ, դեղին, ճերմակ:

60. Օրինակեցէք Ը. Ընթերցուածին ածականները:

61. Մէյմէկ յարմար անուն դրէք հետեւեալ ածականներուն քով.

Կեղծաւոր, կայտառ, կարմիր, խոշոր, չար, աղուոր, կանանչ, մաքուր, աղտոտ, ճերմակ, սեւ:

62. Մէյմէկ ածական դնելով ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը:

1 . . . տղան իր դասատուէն կը պատժուի: — 2. Մայրս . . . կերակուրներ կ'եփէ մեզի: — . . . հագուստներս կիրակի օրերը կը հագնիմ: — Քոյրս . . . մազեր ունի:

63. Զուգագրութիւն

Արծաթ աշտանակ, արթուն աշակերտ, սիրուն թիթեռնիկ, գեղեցիկ թաղսր, թեթեւ կառք, անիրաւ մարդ, խարդախ ընկեր, զարդարուն սենեակ, հաճելի տուն, տհաս դեղձ:

64. Ստորագծեցէք այս զրուցագրութեան որակական ածականները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Մեքսիկայի աշխարհի ի կարգէ

Թ. Ընթերցուած. — ՃԱՇԸ

Կիրակի ցորեկ է: Օդը աղուոր է: և երկինքը կապոյտ: Բաց պատուհանին առջեւ՝ սեղանին շուրջը հաւաքուած են հայրիկը, մայրիկը, Նուարդ և Տիրան: Մայրիկը կը բաժնէ ապուրը: Տղաքը շատ անօթի են, բայց համբերութեամբ կը սպասեն որ կարգը իրենց գայ: Սեղանին վրայ շատ չեն խօսիր, փշրանքները վար չեն թափեր, և սփռոցը չեն աղտոտեր: Նուարդ և Տիրան քաղաքավար են:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

65. Բերանացի յետոյ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Այդ կիրակին օդը ի՞նչպէս էր: — 2. Երկինքը ի՞նչ գոյն ունէր: — 3. Սեղանատան պատուհանը ի՞նչպէս էր: — 4. Սեղանին շուրջը որո՞նք հաւաքուած էին: — 5. Ո՞վ կը բաժնէր ապուրը: — 6. — Տղաքը ի՞նչպէս կը սպասեն որ կարգը իրենց գայ: — 7. Սեղանին վրայ ի՞նչպէս կը վարուին:

66. Սորվելիք բառեր. — Զեւեւիկ

Ուղիղ գաւազան մը, կոր գիծ մը, կլոր ծակ մը, հաւկթածեւ սեղան մը, քառակուսի տախտակ մը:

67. Օրինակեցէք այս բառերը եւ ստորագծեցէք ուծականները:

68. Երկրորդ անգամ օրինակեցէք այս բառերը եւ ստորագծեցէք անունները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Քաղաքապետ Իղէֆ

Թ. Դաս. — ԹՈՒԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

20. Թուական ածականները անուններուն քանի հաս ըլլալը ցոյց կու տան :

21. Թուական ածականներն են մեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթը, ութը, ինը, տասը, քսան, երեսուն, քառասուն, յիսուն, վաթսուն, եօթանասուն, ութսուն, իննսուն, հարիւր, հազար, եւայլն :

ՀՐԱ. ՀԱՆԳՆԵՐ

69. Բերանացի, յետոյ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

Քանի՞ մատ ունիք: — Քանի՞ տարու էք: — Քանի՞ եղբայր ունիք: — Քանի՞ քոյր ունիք: — Քանի՞ գիրք ունիք: — Քանի՞ տետրակ ունիք: — Քանի՞ աշակերտ կայ ձեր դասարանին մէջ:

70. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք որակական ածականները:

Աղուոր օդ: — Կապոյտ երկինք: — Քաղաքավար տղայ: — Մեծ կամ պզտիկ քաղաք մը: — Լայն կամ նեղ դուռ մը: — Երկար կամ կարճ փողոց մը: — Բարձր կամ ցած տուն մը:

71. Զրուցագրութիւն

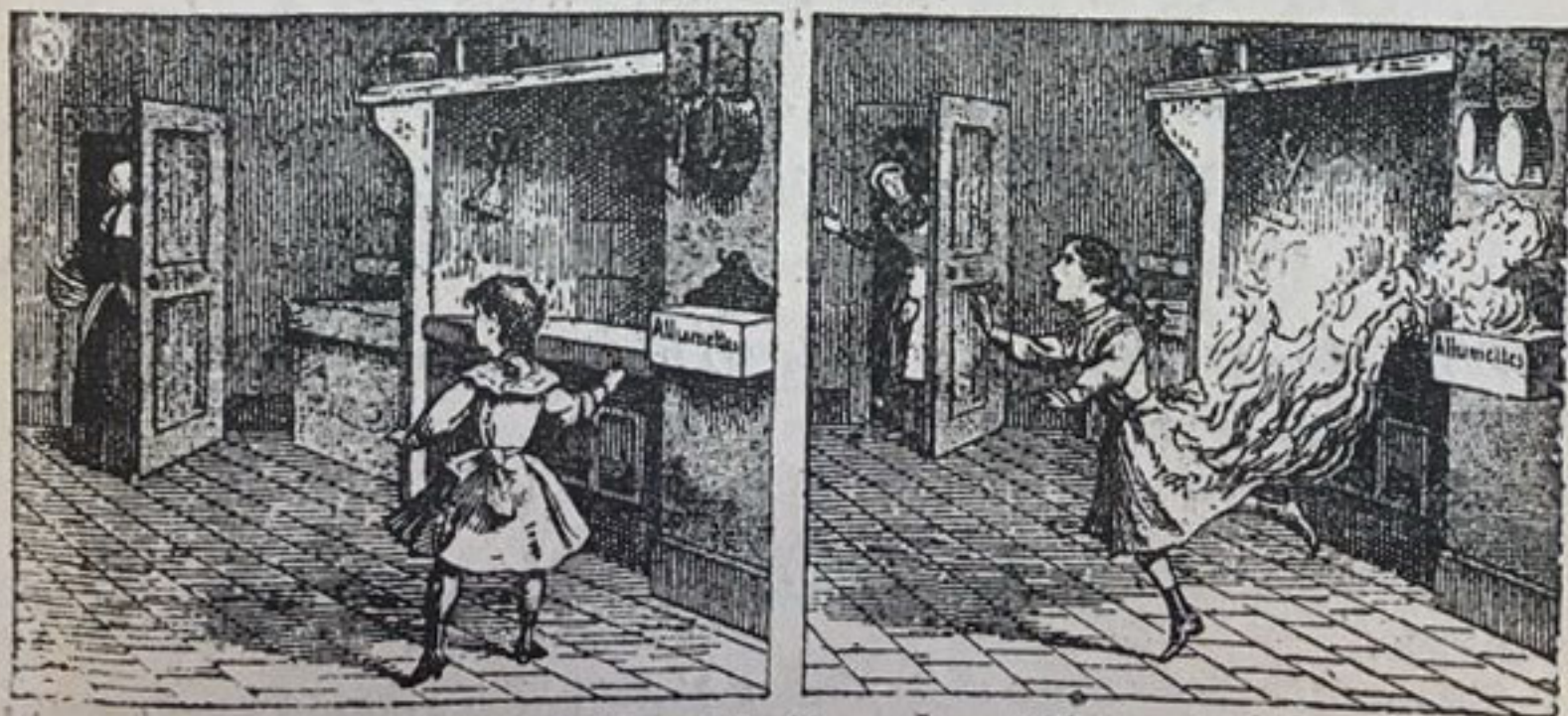
Խորունկ փոս, սաստիկ փոթորիկ, երկու փարոս, տափակ սեղան, հինգ փիղ, բարի հայր, քսան բոժոժ, ութը բաժակ, նեղ տաքատ, յիսուն բառ, վարպետ դարբին:

72. Օրինակեցէ՛ք այս զրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք թուական ածականները:

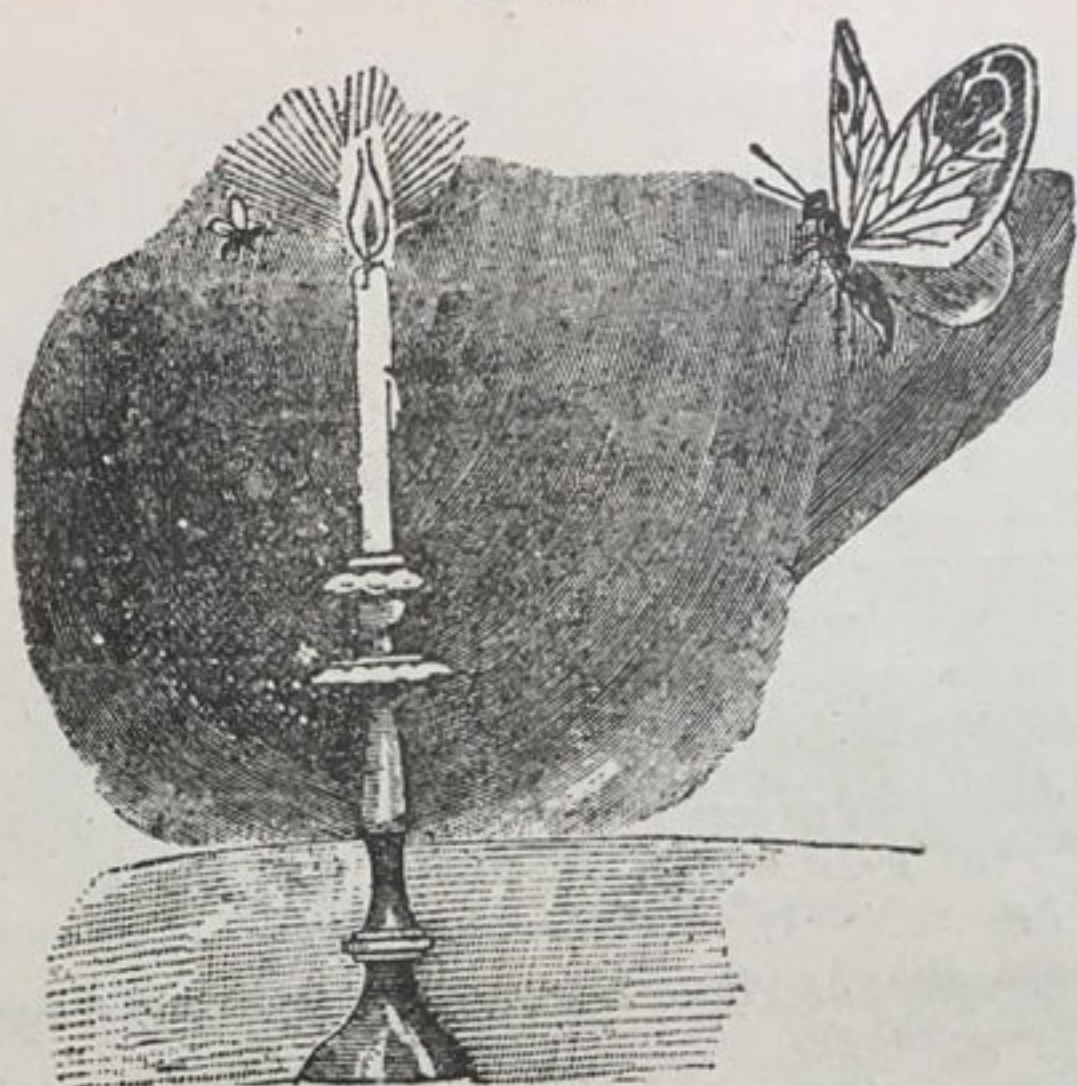
73. Երկրորդ անգամ օրինակեցէ՛ք զրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք որակական ածականները:

ԲԵՐԱՆԱՑԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Մի՛ դպչիր լուցկիներուն

1. Սպասուհին կ'ըսէ նարկիսին. «Լուցկիներուն մի՞ դպչիր:» — 2. Նարկիս կը բռնկցնէ լուցկիները: — 3. Ի՞նչ կ'ըլլայ հետեւանքը:

Ժ. Ընթերցուած. — ԹԻԹԵՌԵՆԻԿԸ ԵՒ ՃԱՆՃԻԿԸ

«Փախի՛ր մոմէն, միջա՛տ չնչին,
կ'ըսէր թիթեռն օր մը ճանճին.
Թեւըս կ'այրեմ ես շատ անգամ
Երբ անոր քով թռչիլ կուգամ:»
Բայց պրտըտիկ ճանճը կ'ըսէր.
«Ես կը սիրեմ աղուոր լոյսեր.
Կ'ուզեմ տեսնել ես ամեն բան,
Սորվիլ կ'ուզեմ ես ամեն բան:»
Եւ բզզալով ճանճիկն յիմար
Վառող մոմին կը մօտենար:
Երբոր յանկարծ բոցէն այրած.
Պատրոյգին քով ինկաւ մընաց:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

74. Բերանացի պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ կ'ըսէր թիթեռնիկը ճանճին. — 2. Ի՞նչ պատասխանեց ճանճը: — 3. Ի՞նչ ըրաւ յետոյ: — 4. Ի՞նչ պատահեցաւ իրեն:

75. Սորվելիք բառեր. — ՏՂՈՒ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հնազանդ տղայ մը, խելացի եւ աշխատասէր աշակերտ մը, քաղաքավար ընկեր մը, անկեղծ աղջիկ մը, խոհեմ աշակերտուհի մը:

76. Օրինակեցէք այս բառերը եւ ստորագծեցէք ամականները.

77. Երկրորդ անգամ օրինակեցէք այս բառերը եւ ստորագծեցէք անունները:

Ժ. Դաս. — ՅՈՒՅԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

22. Այն ածականները, որոնք անունները ցոյց կուսան, կը կոչուին *ցուցական ածական*, ինչպէս Այ. *նանձիկը*, *այդ նանձիկը*, *այն մուկը* :

23. Ցուցական ածականներն են, *այս, այդ, այն* :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

78. Բերանացի եւ յետոյ գրաւոր ըսէ՞ք թէ որո՞նք են հետեւեալ խօսքերուն մէջ ցուցական ածականները.

Այդ աղջիկը շատ անկեղծ է: — Այս տղան շատ հնազանդ է: — Այն աշակերտը շատ աշխատասէր է: — Այդ գրիչները կոտրած են: — Այս պատրոյգները կործ են: — Այն մոմը կը վառի:

79. Մէյմէկ ցուցական ածական դրէք հետեւեալ խօսքերուն տեղ:

. . . գրիչը կարմիր է: — . . . գրիչը սեւ է: — . . . աշակերտուհին շատ խոհեմ է: — . . . տունը ձեր հօրաքրոջն է:

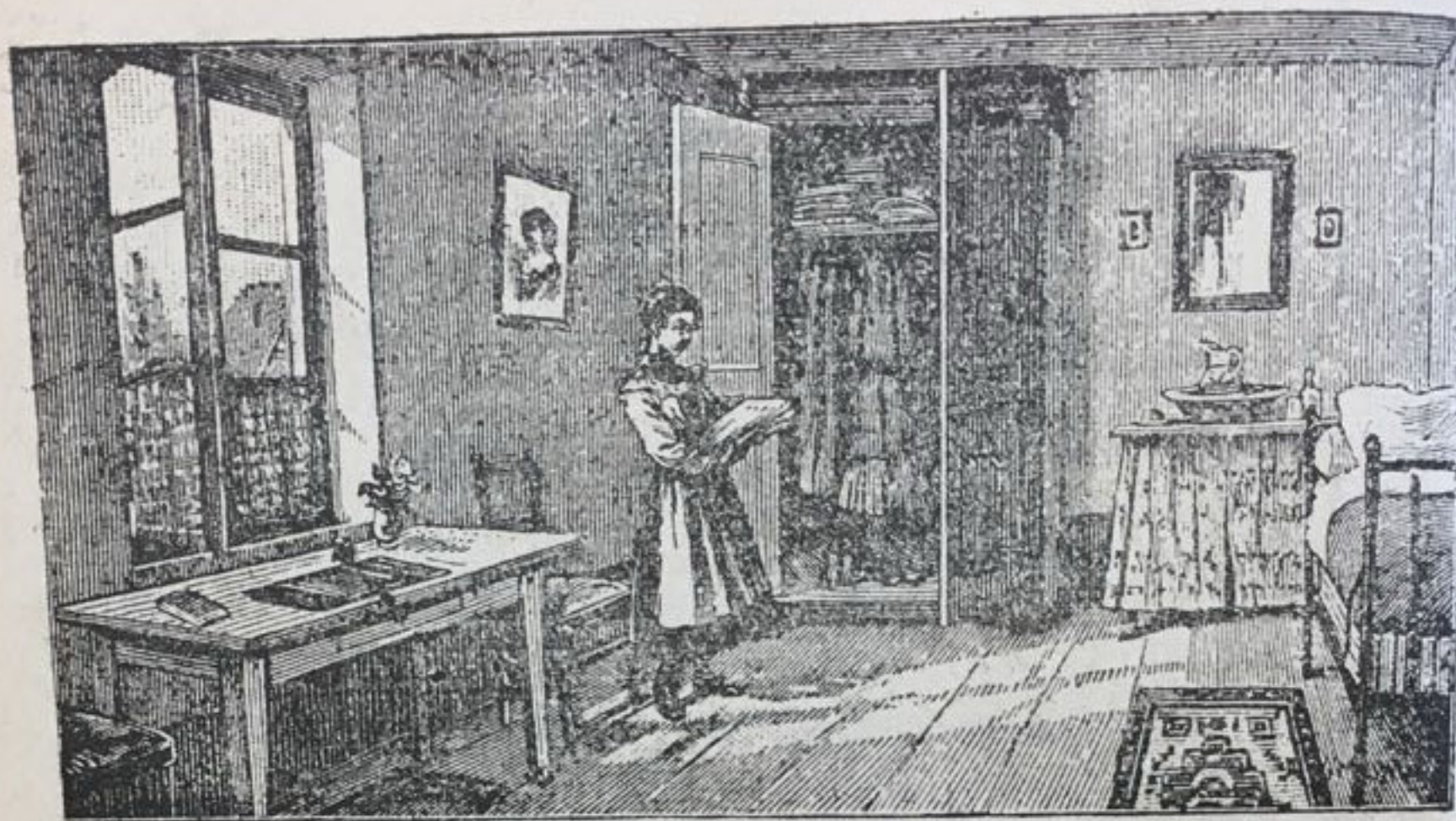
80. Զրուցագրութիւն

Այս դոյլը, այդ լոյսը, կանանչ բոյսը, այն գոյնը, գեղեցիկ բոյնը, այդ թոյնը, զարդարուն խոյրը, ծոյլ աշակերտը, այս զոյգը, արշալոյսը, սառոյցը:

81. Օրինակել այս զրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծել ցուցական ածականները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Անիտա Վ Տ Տ Ս Ս Ս

ԺԱ. Ընթերցում — ՆՈՒԱՐԴԻՆ ՍԵՆԵԱԿԸ

Նուարդ կը սիրէ կարգ կանոնը : Իր սենեակը միշտ կոկիկ կը պահէ . ամէն բան իր տեղը կը դնէ : Իր հագուստները կախած է ձորձակալին մէջ : Տեսէք իր անկողինին սաւանները որչա՛փ հերմակ են , որչա՛փ մաքուր է իր սեղանը . փռի մը չկայ աթոռներուն վրայ : Կարգ կանոն ունենալը շատ գեղեցիկ յատկութիւն մըն է : Ամէն բան տեղ մը պէտք է ունենայ , և ամէն բան իր տեղը պէտք է դրուի :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

82. Բերանացի, յետոյ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն :

1. Նուարդ ի՞նչպէս կը պահէ իր սենեակը : — 2. Ամէն բան ո՞ւր կը դնէ : — 3. Ո՞ւր կախած է իր հագուստները : — 4 Անկողինին սաւանները ի՞նչպէս են : — 5: Կարգ կանոն ունենալը ի՞նչ տեսակ յատկութիւն մըն է :

83. Ստիպելիք բառեր. — Անասունի յատկութիւններ

Հաւատարիմ շուն, երկչոտ նապաստակ, խորամանկ աղուէս, տխմար էշ, կաթնտու կով, յամառ ցորի, ածան հաւ, ազնիւ ծիւծիւ

84. Օրինակեցէք վերոգրեալ բառերը եւ ստորագծեցէք որակական ածականները :

85. Երկրորդ անգամ օրինակեցէք նոյն բառերը եւ ստորագծեցէք անունները :

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Կանոնաւոր իշէֆ

ԺԱ. Դաս. — ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

24. Ստացական ածական կը կոչուի այն ածականը որ անձի մը, անասունի մը կամ իրի մը որո՛ւն ըլլալը կը ցուցնէ, ինչպէս *Ի՞մ եղբայր, +... սենեակդ, էր հագուսները*։

25. Ստացական ածականներն են *իմ, քու, իր, մեր, ան, իրենց*։

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

86. Հետեւեալ բառերուն առջեւ ստացական ածականներ դրէք.

Մոմ, սեղան, փշրանքներ, պատուհան, սեղանատուն, բաժակ, տաբատ, ուլ, այծ մարմին, գառնուկ, ոչխար, ոսկի, կօշիկ, գուլպայ, մազ, ակռայ, գօտի, քսակ, քերական։

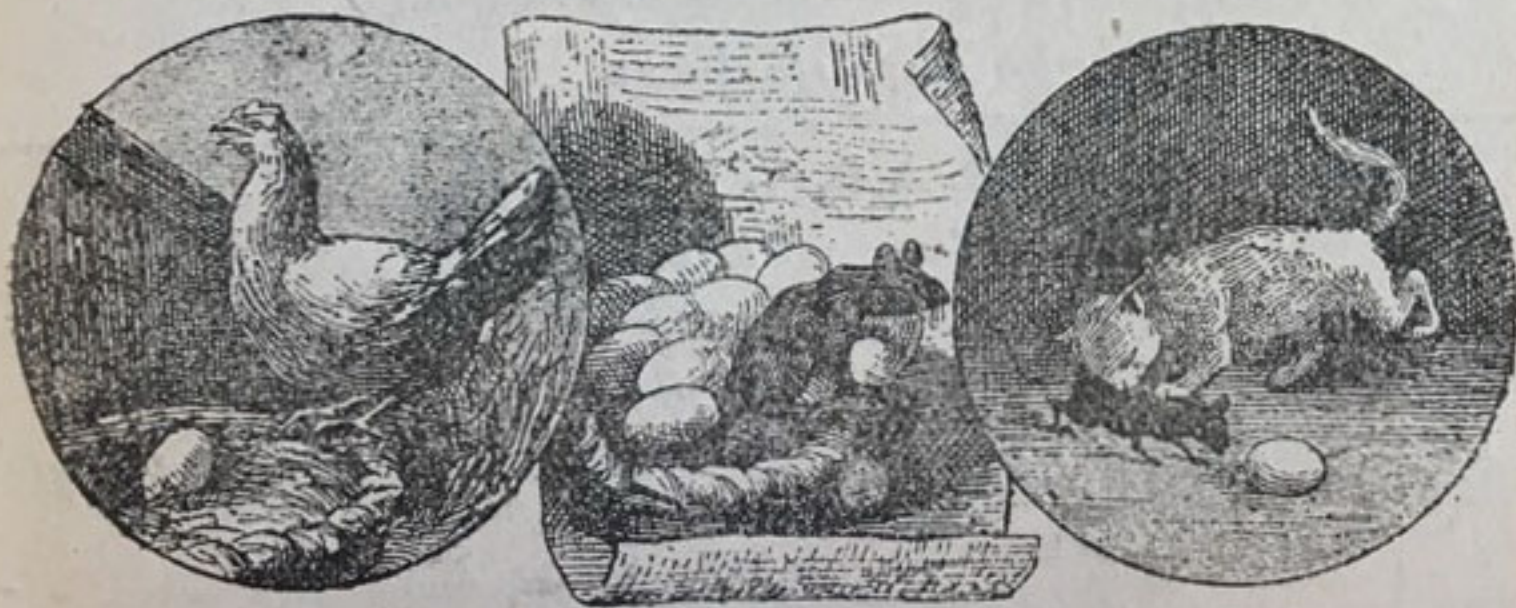
87. Զրուցագրութիւն

Իմ ելակներս, մեր եկեղեցին, այս եզը, իմ երագս, եօթը սենեակ, քու մանեակդ, այդ գայլը, լայն փողոցը, երկայն կօշիկը, քու այտդ, ձեր այծը։

88. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան բառերը եւ «զրեցէք» ստացական ածականներուն տակ, ց զրեցէք ցուցական ածականներուն տակ։

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Պատժուած գողը

1. Ի՞նչ կը տեսնէք առաջին պատկերին մէջ։ — 2. Ի՞նչ կը տեսնէք երկրորդ պատկերին մէջ։ — 3. Ի՞նչ կը տեսնէք երրորդ պատկերին մէջ։ — 4. Այս պատկերներուն վրայ պզտիկ պատմութիւն մը յարմարցուցէք և բերանացի պատմեցէք։

Արսասանութիւն. — Եթէ պարիկ ըլլասի ես

Երկու աղջիկ կը խօսէին իրարու հետ .
 Մէկը կ'ըսէր . «Եթէ պարիկ ըլլայի ես ,
 Իմ տանս մէջ կ'ունենայի գոհար , բենեզ ,
 Շրջազգեստներ թըռաններով մետաքսաւէտ ,
 Խաղալիկներ և նուշիկներ , միրգեր պէս պէս ,
 Եթէ պարիկ ըլլայի ես :»

— «Ես ալ , ըսաւ ընկերուհին իր դեռատի ,
 Շատ կը սիրեմ խաղալ : Խնդալ , պերճանք , հանդէս ,
 Բայց երբ կը տեսնեմ խեղճ պզտիկ մը աղքատ ու հեզ ,
 Որ կը մըսի բոպիկ ու մերկ և անօթի
 Ինչ որ ունիմ պիտի տայի անոր սիրտէս ,
 Եթէ պարիկ ըլլայի ես :»

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

89. Սորվելիք բառեր — ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐ

Երաժիշտ , դերասան : նկարիչ , գծագրիչ , արձանագործ , քան-
 դակագործ , ճարտարապետ , բժիշկ , վիրաբոյժ :

90. Վերոգրեալ բառերէն յարմարագոյնները նշանակեցէք
 հետեւեալ խօսքերուն մէջ .

... արձան կը շինէ : — ... հիւանդ կը դարմանէ : — ...
 կը նկարէ : — ... թատրոնի մէջ կը խաղայ : — ... կը քանդակէ :

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Պոլսի մէջ Իդէֆ

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ
Բարեգործութեան հանոյքը

1. Կաթնավաճառ կինը առտուները
կաթ կը բերէ էջուն վրայ բեռցնելով:

2. Էջը կը մեռնի:

3. Տիրան եւ Նուարդ գեղե-
ցիկ գաղափար մը կ'ունենան:

4. Իրենց խնայած դրամները
կը հանեն եւ կը հաշուեն:

5. Հայրիկին կարծիքը կ'առնեն:

6. Կաթնավաճառ կինը կ'օրհնէ
Տիրանն ու Նուարդը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

91. Զրուցագրութիւն

Հինգ աղջիկ, գաղջ ջուր, երկայն եղջիւր, ողջ նապաստակ,
այդ կամուրջը, տասը մրջիւն, երջանիկ մայրը, իր որջը, աղտոտ
բուրջ:

92. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան որակական ածա-
կանները:

ԺԲ. Ընթերցուած. — ՁԻԻՆԱԳՆՏԱԿՆԵՐԸ

Երկինքը մուլթ է և գետինը ճեփ ճերմակ: Ծառերուն ճիւղերէն վար սառույցներ կը կախուին: Հովը սառածիկ կը փչէ, և դպրոցի աշակերտներուն դէմքն ու ձեռքերը կաս կարմիր կտրած են ցուրտէն: Բայց անոնք ոչ հովէն կը վախնան, ոչ ձիւնէն: Իրիկուան արձակումի ատեն՝ ձիւնագնտակ կը խաղան: Յանկարծ կը նըշմարեն ձիւնէ մարդ մը, որ շիտակ կայներ է. աչքերուն տեղ ածուխի կտորներ կան: Ամէնքը մէկէն այն կողմը կը վազեն, ու կը սկսին ձիւնագնտակները նետել անոր: Տղաքը կը տաքնան այդ մարմնամարզով և ուրախ զուարթ տուն կը դառնան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

93. Բերանացի պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչպէս է երկինքը: — 2. Ի՞նչպէս է գետինը: — 3. Ի՞նչ կը կախուի ծառերու ճիւղերէն վար: — 4. Ի՞նչ եղած են դպրոցի աշակերտներուն դէմքն ու ձեռքերը: — 5. Տղաքը արձակումի ատեն ի՞նչ կը խաղան: — 6. Ի՞նչ կը նշմարեն յանկարծ: — 7. Ի՞նչ կը նետեն ձիւնէ մարդուն: — 8. Յետոյ տղաքը ո՞ւր կը դառնան:

94. Սորվելիք բառեր. — ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ

Տպագրիչ, լուսանկարիչ, դեղագործ, ատաղձագործ, դաբրին, դերձակ, սափրիչ, կօշկակար, ժամագործ, լպուտ, խոհարար, մեքենագործ, ոսկերիչ:

95. Վերոգրեալ բառերէն յարմարները նշանակեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ, կէտերուն տեղ.

. . . ը հագուստ կը կարէ: — . . . ը բանալի կը շինէ: — . . . ը կօշիկ կը կարէ: — . . . ը գրասեղան կը շինէ: — . . . ը դիրք կը տպէ: — . . . ը լուսանկար կը հանէ: — . . . ը դեղ կը պատրաստէ:

ԺԲ. Դաս. — ԴԵՐԱՆՈՒՆ

26. Այն բառերը որոնք անունին տեղը դրուած են , կը կոչուին դերանուն. Տիրան կը խաղայ ձիւնին վեջ. — Գուրսեան չի վախնար : Անիկա դերանուն է , որովհետեւ Տիրանին տեղը դրուած է :

27. Նոյնպէս դերանուններ են . ես , դուն . Եւ ցուրսեան չեմ վախնար . Դու ցուրսեան չես վախնար :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

96. Օրինակել հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծել դերանունները .

Ես ձիւնագնտակ չեմ խաղար : — Դուն նշմարեցիր ձիւնէ մարդ մը . — Անիկա հովէն կաս կարմիր կտրեր է : — Ես ուրախ զուարթ տուն կ'երթամ : — Անիկա կօշիկ մը կարել տուեր է կօշկակարին :

97. Ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը որակական ածականներ գործածելով .

. . . տղայ մը , երբ բան մը տրուի իրեն , « Շնորհակալ եմ » ըսելու չի մոռնար : — . . . աշակերտ մը երբեք ինքզինքը չի գովեր : — Ձմեռուան մէջ . . . սենեակ մը ունենալու համար կրակ վառելու է : — . . . տղան կը սիրուի :

98. Ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը ցուցական եւ ստացական ածականներ գործածելով .

. . . մսավաճառը շատ թարմ միս կը ծախէ : — . . . ոսկերիչը սիրուն մատանիներ կը շինէ : . . . ժամագործը մեր աւրուած ժամացոյցը շտկեց :

99. Զրուցագրութիւն

Քուրաջ շունդ , իմ աջ ձեռքս , իր ջուլթակը , այն ջորին , փայլուն ջահ , իմ նարինջներս : — Այս չամիչները , չորս խնձոր , չոր խոտ , այդ կոչնակը , կանանչ խաղող , իրենց գրիչները :

100. Օրինակել այս զրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծել ցուցական ածականները :

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Յուրաքանչեւ խաղաղութեան համար

ԺԳ. Դաս. — ԴԵՐԱՆՈՒՆԻՆ ԹԻԻԸ

28. Երբ դերանունը մեկ անձ մը կը ցուցնէ, եզակի է. ինչպէս. *ես, դուն, ան, ինք, անիկա, Ե. ցուրսկն չեմ վախճար:*

29. Երբ դերանունը երկու կամ աւելի անձ կը ցուցնէ յոֆնակի է, ինչպէս *մենք, դուք, իրենք, անոնք: Մէնք ցուրսկն չենք վախճար:*

30. *Ես, դուն, ինք, ան, անիկա, մենք, դուք, իրենք, անոնք* դերանունները կը կոչուին *անձնական դերանուն*:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ն Ր

101. Օրինակեցէք հետեւեալ բառերը, եւ եզակի դերանուններուն տակ է գիրը նշանակեցէք, իսկ յոֆնակի դերանուններուն տակ յ գիրը:

Մենք՝ մեր դասերը կը սորվինք: — Դուք՝ ձեր սենեակը մաքուր կը պահէք: — Ան իր ժամացոյցը կոտրեց: — Դուն գրասեղանիդ վրայ մելան թափեցիր: — Անոնք բու գիրքերդ չեն խառներ: — Ես բնաւ չեմ ախորժիր տաքէն:

102. Սորվելիք բառեր. — ԱՌԵԻՏՈՒՐՈՎ ԶԲԱՂՈՂՆԵՐ

Գրավաճառ, կաթնավաճառ, նպարավաճառ, հացագործ, փերեզակ, մսավաճառ, պտղավաճառ, ձկնավաճառ, փայտավաճառ, ածխավաճառ:

103. Օրինակել հետեւեալ խօսքերը, կէտերուն տեղ հարկ եղած բառերը դնելով.

Կաթնավաճառը . . . կը ծախէ: — Նպարավաճառը . . . կը ծախէ: Հացագործը . . . կը բերէ: — Ձկնավաճառը . . . կը ծախէ: — Զրկիրը . . . կը բերէ:

Արժանութիւն. — ԲԱՐԻ ՄԱՆԿԻԿ, ԻՆՑԻ ԴՈՒՌԴ ԲԱ՛Ց

Զիւնը ծածկեց դաշտ ու անտառ,
Տերեւները կը թափին վար.
Հողին վըրայ հունտ չի մընաց.
Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բա՛ց:

Հովը փրցուց բոյնըս ծառէն,
Զիս վըռնտեց ոստէն, թառէն
Փետուրներըս եղան թափ թաց.
Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բա՛ց:

Ամէն կողմ ցուրտ, ամէն կողմ ձիւն,
Զունիմ ոչ տուն, ոչ անկողին,
Թեւեկներըս սառ են կտրած.
Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Տոտիկներըս ա՛լ չունին ուժ
Ու կը մարի ձայնիկս անուշ.
Զունի՞ս արգեօք փշրանք մը հաց.
Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Երբոր գարնան ծագի արեւ,
Երբոր ծըլի ծաղիկ, տերեւ,
Պիտի լըսես երգերս յանկարծ
Պատուհանիդ առջին կայնած.
Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

104. Զրուցագրութիւն

Ընկոյզ, ընծայ, ընկեր, ընտիր,
ընդարձակ, պսակ, պտուղ, տնակ,
դրամ, կլոր, թռչուն, պզտիկ, տգեղ:

105. Օրինակել այս զրուցա-
գրութեան մէջէն նախ գոյական-
ները, յետոյ ածականները:

ԺԳ. ԸՆԵՐԵՑՈՒՄ. — ՆՈՒՆԻՆՆԵՐ

Գրիգոր՝ Տիրանին ընկերներէն մէկն էր։ Այս տղան շատ անառակ էր, և ուսուցիչը միշտ տոգոհ էր իրմէ։ Կիրակի առտու մը, Գրիգոր իր տանը պատուհանին առջեւ նստած կը ճաշէր։ յանկարծ տեսաւ որ նուռեր Թափեր էին քովի պարտէզին նունենիին տակ։ Իսկոյն վար իջաւ, և ցանկին կէս ճեղքէն դժուարութեամբ քովի պարտէզը մտաւ։ Տարատին գրպանները նուռերով լեցուց։ Այդ միջոցին պարտէզին տէրը վրայ հասաւ։ Գրիգոր կը ջանար ցանկին ճեղքէն փախչիլ, բայց գրպանները նուռերով ուռեցած էին, և ճեղքին մեջ բռնուեցաւ մնաց մուկի պէս։ Ստիպուեցաւ նուռերը ետ տալ, պատիժ ալ կրեց։

Հ Ի Ս. Հ Ս. Ն Գ Ն Ե Ր

106. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն։

1. Ո՞վ էր Գրիգորը։ — 2. Ի՞նչ տեսակ տղայ էր Գրիգորը։ — 3. Իր պատուհանին առջեւ ի՞նչ կ'ընէր Գրիգորը։ — 4. Ի՞նչ տեսաւ նունենիին տակ։ — Ուրկէ՞ պարտէզ մտաւ։ — 5. Տարատին գրպանները ինչ՞ով լեցուց։ — 6. Ո՞վ վրայ հասաւ։ — 7. Գրիգոր ուրկէ՞ ջանաց փախչիլ։ — 8. Ինչո՞ւ ճեղքին մէջ բռնուեցաւ։

107. Սորվելիք բառեր. — ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բարի աշակերտը մտիկ կ'ընէ, կ'աշխատի, կը յառաջդիմէ, թողի աշակերտը հանդարտ չի կենար, կը խօսի, կը խնդայ, ջին կը վազէ, ոչխարը կը մայէ, շունը կը հաջէ, կուտուն կը մլաւէ, բադը կը լողայ, արեւը կը լուսաւորէ, անիւը կը դառնայ։

108. Հետեւեալ խօսքերուն մէջէն ստորագծել ստացական ածականները։

Իմ գրպանս։ — Այն նուռերը։ — Մեր պարտէզը։ — Ձեր ուսուցիչը։ — Անոր նախաճաշը։ — Այդ տարատը։ — Անոնց նունենին։

Ժ.Գ. Պատ. — ԲԱՅ ԵՒ ԵՆԹԱԿԱՅ

31. Այն բառը որ ցոյց կու տայ թէ ի՛նչ կ'ընէ անձ մը, կենդանի մը, կամ իր մը, թայ կը կոչուի. ինչպէս. Գրիգոր իւ ճ-շէ, ձին կը լ-շէ, արեւը իւ լ-շ-շ-շէ:

32. Այդ անձը, անասունը կամ իրը բային ենթակայան է:

33. Բային ենթակայան կը գտնուի ո՞վ հարցումը բնական բային առջեւ:

Երբ ըսեմ Գրիգոր կը ճաշէ, եւ հարցնեմ. Ո՞վ կը ճաշէ, պատասխանը պիտի ըլլայ՝ Գրիգոր: Գրիգոր՝ կը ճաշէ բային ենթակայան է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

109. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ բայերը ստորագծեցէք.

Ոչխարը կը մայէ: — Սպասուհին կ'աւլէ: — Մանկիկը կու լայ: — Աքաղաղը կը խօսի: — Դերձակը կը ձեւէ և կը կարէ:

110. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ենթակայաները ստորագծեցէք.

Հաւը հաւկիթ կ'ածէ: — Կատուն կը քնանայ: — Զուկը կը լողայ: — Թիթիռնիկը կը թռչի: — Թռչունը կ'երգէ: — Մայրը կը խրատէ: — Զիւրը կը վազեն:

111. Զրուցագրութիւն

Հովը սաստիկ կը փչէ, տունը տեղէն կը թնդայ, պատուհանները կ'երերան, ծխանէն մուխ կ'ելլէ, ծառը կը ծռի, տերեւը կը թռի:

112. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան բայերը:

113. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան ենթակայաները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արքային ունիւթներն չբռն ի՛նչպիսիք

ԺԵ. Դաս. — ԲԱՅԻՆ ԹԻԻԸ

34. Բայր եզակի կը դրուի եթէ ենթական եզակի է, եւ յոգնակի կը դրուի, եթէ ենթական յոգնակի է. ինչպէս, Գրիգոր ~~իւ~~ ճշէր, աշակերտները ~~իւ~~ խաշային:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

114. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք եզակի ենթականներն ու բայերը.

Բժիշկը հիւանդները կը դարմանէ: — Դարբինները փականք կը շինեն: — Ծոյլը իր ժամանակը կը կորսնցնէ: — Կատուները մուկ կը բռնեն: — Ծաղիկները պարտէզը կը զարդարեն: — Փայտահատը ծառը կը կտրէ:

115. Հետեւեալ բառերը օրինակեցէք եւ կէտերուն տեղ մէջ մէկ ենթակայ գրեցէք.

. . . կը կարդայ: — . . . կը խաղայ: . . . կը լողայ: — . . . կ'երգէ: — . . . կերակուր կ'եփէ: . . . լաթ կը լուայ: — . . . կաթ կու տայ:

116. Սորվելիք բառեր. — ՀՈՅՍ ԵՒ ՏԱՔՈՒԹԻԻՆ

Տաք, ցուրտ, վառարան, բոց, փայտ, կրակ, ցորեկ, գիշեր, լուսին, լուցկի, լապտեր, լամպար, արեւ:

117. Հետեւեալ բառերուն մէջ ենթականերուն առջեւ բայեր գրեցէք.

Արեւը . . . : — Փայտը . . . : — Վառարանը . . . :

Արտասանութիւն. — ԿՈՏՐԱԾ ՀԱՅԼԻՆ

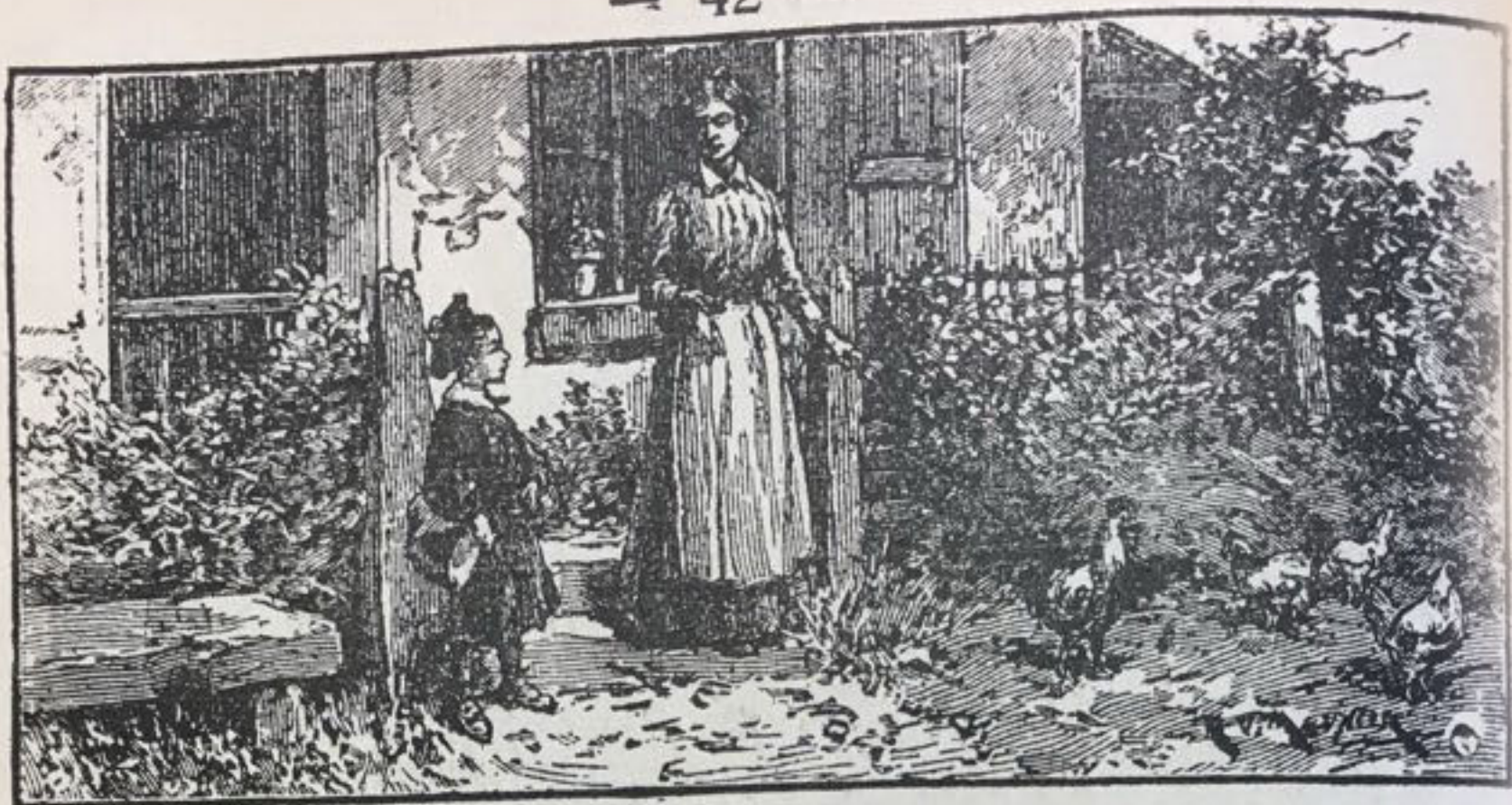
Գիւղէն դեռ նոր եկած տղեկ մը տխմար,
Որ տակաւին հայլին ի՛նչ է չէր գիտեր,
Օր մը տեսաւ անոր մէջ դէմքն իր նիհար,
Տափակ քիթ մը, ծուռ բերան մը, շիւ աչքեր,
Եւ կարծելով թէ այդ պատկերն իրապէս
Զինք կը ծաղրէր այդ ձեւերով ծամածուռ,
«Կեցիր, ըսաւ, նազուր ծեծ մը քաշեմ քեզ»,
Եւ փայտ մ'առաւ, ըրաւ զայն ջարդ ու փրշուր:
Բայց ո՞վ տուժեց. գեղջուկ տղա՛ն միշտ յիմար:
Գետնին վրայ ասդին անդին ցիր ու ցան
Հիմայ մէկին տեղ հայլիներ անհամար
Տոյց կու տային իր տրգեղ դէմքն անպիտան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Յ Ր

118. Զրուցագրութիւն

Եղբայրս վառարանին բոցը կը դիտէ: Կրակին մէջ թուղթ կը
նետէ, թուղթը կը վառի, ծխնելոյզէն վեր կը թռի: Գրիգոր կը
զուարճանայ, բայց եթէ շարունակէ, վտանգ մը յառաջ պիտի
գայ:

119. Օրինակել զրուցագրութեան բայերը:

ԺԴ. Ընթերցուած. — ՏԻՐԱՆԻՆ ԴԱՍԸՆԿԵՐԸ

Տիրանին դասընկերներէն մէկը, Միհրան, անցած օր դպրոցէն տուն գալով, ըսաւ իր մօրը. «Մայրի՛կ, կ'ուզէի Տիրանին պէս ըլլալ. մեր ուսուցիչը կը վարձատրէ զայն միշտ. այս առտու դարձեալ դեղեցիկ պատուներ մը տուաւ անոր: Տիրան երբեք չի պատժուիր. ան բախտաւոր է»: Մայրը պատասխանեց իր զուկին. «Գիտե՛մ ինչու համար Տիրան այնչափ երջանիկ է. անիկա միշտ կը հնազանդի իր ուսուցիչին. իր դասերը միշտ աղէկ կը պատրաստէ, իր պարտականութիւնները խնամքով կը գրէ, և երբեք չ'ընեն բան մը որ արգիլուած ըլլայ: Խորհուրդ կու տամ քեզի որ իրեն պէս ըլլաս, եթէ կ'ուզես իրեն պէս յաջողիլ»:»

ՀՐԱ. ՀԱՆԳՆԵՐ

120. Բերանացի եւ յետոյ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

Տիրանին դասընկերը ի՞նչ ըսաւ իր մօրը. — Ինչ՞ու Միհրան կ'ուզէր Տիրանին պէս ըլլալ. — Ուսուցիչը ի՞նչ տուեր էր Տիրանին. — Մայրը ի՞նչ պատասխանեց զուկին. — Տիրան ի՞նչպէս կը գրէ իր պարտականութիւնները. — Միհրանին մայրը ի՞նչ խորհուրդ տուաւ անոր:

121. Սորվելիքառեր. — ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Տուն, սենեակ, ճաշարան, ննջարան, խոհանոց, նկուղի, պարտէզ, յարկ, սանդուխ, յարմար, առողջապահիկ, խոնաւ սենեակ, կր բնակիմ, կը վարձեմ, կ'ուտեմ:

122. Օրինակեցէք վերոգրեալ անունները եւ մէյ մէկ յարմար ստացական կամ ցուցական ածական գրէք անոնց քով:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Մենք որ կ'աշխատք, կը յաջողի

ԺԶ. Դաս. — Ա. ԴԵՄՔ

35. Խօսողը առաջին դեմք կը կոչուի :

36. Առաջին դեմքի եզակի անձնական դերանունն է *ես*. ինչպէս. *Ես իմ դասս աղէկ կը պատրաստեմ* :

37. Առաջին դեմքի յոգնակի անձնական դերանունն է *մենք*, ինչպէս. *Մենք մեր դասը աղէկ կը պատրաստենք* :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

123. Յորնակիի վերածեցէք հետեւեալ ենթակաները եւ բայերը :

Ես շիտակ կը խօսիմ : — *Ես դասերս խնամքով կը պատրաստեմ* : — *Ես թռչունիս վանդակը կը մաքրեմ* : — *Ես սեղանին վրայ անձեռոց կը կրեմ* :

124. Եզակիի վերածեցէք հետեւեալ ենթակաները եւ բայերը :

Մենք ընդարձակ պարտէզ մը ունինք : — *Մենք ծաղիկները կը ջրենք* : — *Մենք հաւերուն կեր կու տանք* : — *Մենք գեղեցիկ տուն մը կը բնակինք* :

125. Զրուցագրութիւն

Մեր սենեակը զարդարեցինք ծաղիկներով : — Մայրիկս երեք թիկնաթոռ եւ սեղան մը գնեց : — Հօրեղբայրս երկու աշտանակ նուիրեց մեզի : — Քոյրս սեղանի աղուոր ծածկոց մը բանեցաւ : — Իմ գրասեղանիս վրայ պզտիկ կաղամար մը ունիմ : — Հայրիկս սիրուն գրչատուփ մը տուաւ ինծի :

126. Օրինակեցէք այս զրուցագրութիւնը եւ ա դրէք ստացական ածականներուն տակ, ու թ թուական ածականներուն տակ :

127. Երկրորդ անգամ օրինակեցէք այս զրուցագրութիւնը եւ թ գրեցէք բայերուն տակ ու է ենթականերուն տակ :

128. Յարմար անուններ գրեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ, կէտերուն տեղ :

Մեր տունը շատ . . . ունի : — Մեր խոհարարուհին . . . մէջ կերակուր կ'եփէ : — Մայրս . . . էն վար կ'իջնէ : — Ես . . . մէջ կը խաղամ :

ԺԷ. Պատ. — Բ. ԴԷՄԲ

38. Երկրորդ դեմք կը կոչուի այն անձը որուն կը խօսինք:

39. Երկրորդ դեմքի եզակի անձնական դերանունն է որուն, ինչպէս. Դ-ն ինչ որ աստիճանաշար կը պատասխանէ:

40. Երկրորդ դեմքի յոգնակի անձնական դերանունն է որոյ, ինչպէս. Դ-ն ձեր աստիճանաշար կը պատասխանէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

129. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք երկրորդ դեմքի դերանուններն ու բայերը.

Ո՛վ գիւղացի, դուն դաշտերը կը մշակես, դուն հունտը կը ցանես, դուն ցորենը կը հնձես, կը քաղես և շտեմարանին մէջ կը լեցնես. դուն մեզի կը սնուցանես և մենք քու աշխատանքովդ կ'ապրինք:

130. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը, եւ ստորագծեցէք առաջին դեմքի դերանուններն ու բայերը.

Ես շատ կը սիրեմ մայրս: Կար կարած ատենը կ'երթամ քովը կը նստիմ: Իրմէ կը ոտրվիմ ասեղը և մկրատը գործածելու եղանակը: Ես պիտի աշխատիմ որ օր մը իրեն պէս հագուստ ձեւել և կարել գիտնամ:

131. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք յոգնակի երկրորդ դեմքի դերանուններն ու բայերը.

Քաջասիրտ ատաղձագործներ, դուք տուներուն գագաթը կ'ելլէք, անվախ կը պտըտիք նեղ պատերուն վրայ. կ'աշխատիք ելնարաններուն վրայ. կայնած. դուք արժանի էք որ աղէկ վարձք ստանաք:

132. Սորվելիք բառեր. — ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ ԵՒ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

Անկողին, աթոռ, թիկնաթոռ, հայլի, բազմոց, սեղան, դոյլ, աւել, խոզանակ, սափոր, կարաս, պտուկ, սան, կաթսայ, դգալ, պատառաքաղ, դանակ:

133. Հետեւեալ խօսքերը օրինակեցէք եւ կէտերուն տեղ դրէք վերոգրեալ բառերէն յարմարները.

Ես . . . կը շտկեմ: — Քոյրս . . . կը շարէ: — Մայրս . . . պատէն կը կախէ: — Դուն . . . կը պատրաստես: — Սպասուհին . . . կը լեցնէ: — Խոհարարը . . . կրակին վրայ կը դնէ: — Մենք . . . կերակուր կ'ուտենք:

Արժանանութիւն. — ԻՄ ՔԱՌՆՈՒԿԻՍ

Աղուոր գառնուկս իմ սիրուն,
Եկո՛ւր ցատքէ՛ քովս ի վեր,
Ըստուերին տակ ծառերուն
Ուր կը փըչեն մեղմ հովեր:

Փափուկ խոտերը դաշտին
Քեզի բազմոց թո՛ղ ըլլան
Լիճին ջուրերը հեշտին
Տոտիկներըդ թո՛ղ լըւան:

Քեզի լեռնէն ու ձորէն
Քաղեմ տերև ու ծաղիկ,
Արտէն բերեմ քեզ ցորեն,
Տունէն շաքար ու հատիկ:

Ծունկըս քեզի անկողին
Կուրծքըս բարձ՝ թեւըս վերմակ,
Ձգըպչի պոչըդ հողին
Չաղտոտի բուրդըդ ճերմակ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

138. Սորվելիք բառեր. — ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Մուրճ, տապար, սղոց, քրիչ, բահ, կտրոց, վրձին, յղկիչ,
խարտոց, ծեփիչ, յօտոց, տրմուխ, հերիւն:

139. Տապար, քրիչ, մուրճ, հերիւն, վրձին բառերէն յար-
մարները նշանակել հետեւեալ խօսքերուն մէջ կէտերուն տեղ.

Կը գամեն . . . ով: — Կը ճեղքեն . . . ով: — Կը փորեն . . .
ով: — Կը նկարեն . . . ով: — Կը ծակեն . . . ով: — Օրինակի
համար.

Կը գամեն մուրճով:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Գրանդուկի պէս հիշ խոր

ԲԵՐԱՆԱՑԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Դրացիին մեղուի փեթակները

1. Պզտիկ դրացիներս, ըսաւ փեթակներուն տէրը, մեղուներուն մի՛ մօտենաք: — 2. Երթա՛նք մեղր ուտենք: — 3. Օգնութեա՛ն հասէք, կը պողան տղաքը: — 4. Ի՞նչ եղաք, կ'ըսեն հայրիկն ու մայրիկը:

Հ Ի Ս Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

140. Զուցագրութիւն

Մերենայ, քահանայ, սլապկայ, կրիայ, փոսուռայ, տղայ:

141. Վերագրեալ բառերէն յարմարները դնել հետեւեալ խօսքերուն մէջ՝ կէտերուն տեղ.

Ամէն . . . կը պատարագէ: — Ամէն . . . կու լայ: — Ամէն . . . կը խօսի: — Ամէն . . . կը փայլի: — Ամէն . . . կը գողծէ: — Ամէն . . . դանդաղ կը քալէ:

ԺԵ. ԸՆԹԵՐԳՈՒՄԸ. — ՀՈՒՆՁՔԸ

Տիրանին հայրը ուրիշներէն առաջ հասունցած իր մէկ արտին ցորենը հնձեց: Հնձողները որայ կապեցին, և արևը անոնց հասկերը չորցուց:

Երկրագործը այսօր ուրիշ արտի մը ցորենը կը հնձէ: Մշակները մանգաղով կը կտրեն ցորենները. աղջիկները իրարու վրայ կը դիզեն, և մարդ մը խուրձ խուրձ կը կապէ զանոնք:

Քիչ ատենէն ուրիշ արտի մը ցորենն ալ պիտի հնձուի: Սայլի մը մէջ պիտի դնեն հունձքը: Այդ ընտիր ցորենով հաց պիտի պատրաստեն:

Հ Ր Ա. Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

142. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ ըրաւ Տիրանին հայրը: — 2. Հնձողները ի՞նչ ըրին: — 3. Ո՞վ հասունցուց անոնց հասկերը: — 4. Երկրագործը ի՞նչ կ'ընէ այսօր: — 5. Մշակները ի՞նչով կը կտրեն ցորենը: — 6. Երբ ցորենը հնձուի, ո՞ւր պիտի դնեն հունձքը: — 7. Հացը ի՞նչով կը պատրաստեն:

143. Սորվելի՜ք բառեր — ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մշակ, պարտիզպան, այգեգործ, ագարակապան, հովիւ, ծառայ, կենդանի, բոյս, հանք: Մշակը կը հերկէ, կը ցանէ, կը հնձէ, կը քաղէ:

144. Մէյ մէկ ենթակայ դնել հետեւեալ խօսքերուն առջեւ վերոգրեալ բառերէն յարմարները գործածելով.

. . . այգին կը մշակէ . . . — բանջարեղէնները կը ջրէ: —
. . . ոչխարները կը պահպանէ: — հաւերը և բաշերը կը կերակրէ:

ԺԹ. Դաս. — ԺԱՄԱՆԱԿԸ

44. Բայր տարբեր ձեւեր կ'առնէ ցոյց տալու համար այն ժամանակը որ ասեմ գործողութիւնը կը կատարուի:

45. Բայր ներկայ է երբ ցոյց տալ քէ գործողութիւնը խօսուած ասեմ կը կատարուի, ինչպէս ներկայագործը այսօր ցորենը կը հնձէ:

46. Բայր տպառնի է երբ նշանակէ քէ գործողութիւնը խօսուած ասեմէն ետք պիտի կատարուի, ինչպէս ներկայագործը վաղը պիտի հնձէ իր ցորենը:

47. Բայր անցեալ է երբ նշանակէ քէ գործողութիւնը խօսուած ասեմէն առաջ կատարուած է, ինչպէս ներկայագործը երկէ հնձեց իր ցորենը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

145. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք բայերը.

Հողագործը հնձեց ցորենը, սայլին մէջ դրաւ զայն և չաղացք պիտի տանի: Զաղացքին մէջ ցորենը կ'աղան և ալիւր կը շինեն: Հացագործները ալիւրը ջուրով կը շաղուեն և հաց կը շինեն:

146. Զրուցագրութիւն

Հոյսը կը ճեղքուի: Յօղը կը փայլի խոտին վրայ: Աքաղաղը հաւնոցէն դուրս կ'ելլէ եւ կ'երգէ: Թռչունը կը սկսի գեղգեղել եւ մեղուն իր փեթակէն կը մեկնի:

147. Օրինակեցէք զրուցագրութեան խօսքերը եւ ստորագծեցէք ենթակաները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Այսպիսի հողագործին

Ի. Դաս. — ՆԵՐԿԱՅ ԵՒ ԱՆՑԵԱԼ

48. Բային ներկայան եւ անցեալը տարբեր ձեւ ունին.

49. Ներկային ձեւն է.

	եզակի
Ա. Դեմք	Կը հնձեմք
Բ. Դեմք	Կը հնձեա
Գ. Դեմք	Կը հնձէ

Յորնակի
Կը հնձեմք
Կը հնձէք
Կը հնձեն

50. Անցեալին ձեւն է.

	եզակի
Ա. Դեմք	Հնձեցի
Բ. Դեմք	Հնձեցիր
Գ. Դեմք	Հնձեց

Յորնակի
Հնձեցինք
Հնձեցիք
Հնձեցին

51. Երբ բայը ձայնաւոր գիրով մը սկսի, ներկային մեջ կը ինքնեղ կ' կ'առնէ. ինչպէս կ'որոշենք.

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

148. Մէյ մէկ բայ գտէք եւ ներկայ ժամանակ եզակի առաջին դէմքով գրեցէք կէտերուն տեղ.

Ասեղով . . . : — Գրիչով . . . : — Օճառով . . . : — Աւելով . . . : — Դանակով . . . : — Ոտքով . . . : — Բերանով . . . : — Աչքով . . . : — Մկրատով . . . : — Ականջով . . . : — Զեռքով . . . : — Քիթով . . . : — Զուրով . . . : — Օրինակի համար.

Ասեղով կը կարեմ, գրիչով կը գրեմ, կայլն:

149. Վերոգրեալ հրահանգին ներկայ ժամանակի բայերը վերածել անցեալ ժամանակի առաջին դէմքին, յետոյ երկրորդ դէմքին. — Օրինակի համար.

Ասեղով կարեցի, ասեղով կարեցիր, կայլն:

150. Միեւնոյն բայերը վերածել անցեալ ժամանակ երրորդ դէմքի, ինչպէս. Ընկերս ասեղով կարեց:

151. Սարկելիք բառեր. — ԲՈՅՍԵՐ

Արմատ, կոթուն, բուն, կեղեւ, ոստ, բողբոջ, տերեւ, կոկոն, ծաղիկ, պտուղ, հունտ:

152. Խոնարհեցէք հետեւեալ ներկայ ժամանակները.

Պտուղը կ'ուտեմ, ծաղիկը կը սիրեմ:

153. Խոնարհեցէք հետեւեալ անցեալ ժամանակները.

ձիւղը կտրեցի, հունտը ցանեցի:

ԻՅԱ. Դաս. — ԱՊԱՌԵԻ

52. Ապառնիին ձեւն է.

	Եզակի	Յոթնակի
Ա. Դեմք	Պիտի հնձեմ	Պիտի հնձենք
Բ. Դեմք	Պիտի հնձես	Պիտի հնձէք
Գ. Դեմք	Պիտի հնձէ	Պիտի հնձեն

53. Ապառնիին կը կազմուի ներկային սկիզբը
դրուած կը ին թեղ պիտի դնելով:

Հ Բ Ա Հ Յ Ա Ն Գ Ն Ե Ի

154. Հետեւեալ ենթականերուն քով անոնց գործողութիւնը
կատարող ապառնի ժամանակով բայեր դրէք.

Ջուրը . . . : — Արևը . . . : — Հովը . . . : — Շունը. . . :
— Մանկիկը . . . : — Գառնուկը . . . : — Կատուն . . . : —
Թռչունը . . . : : — Օրինակի համար.

Ջուրը պիտի վազէ. Լայլն:

155. Մէյ մէկ դերանուն ենթակայ դրէք հետեւեալ բայե-
րուն առջեւ.

. . . պիտի աղաչեմ: — . . . պիտի հրաւիրէ — . . . պիտի
դրենք: — . . . պիտի գովեն: — . . . պիտի տեսնէք: — . . .
պիտի աղօթես:

156. Ապառնիի վերածեցէք հետեւեալ բայերը.

Կը գրեմ, կը մաքրեմ, կ'աւելեմ, կը կտրեմ, կը քալեմ: Կը լսեմ,
կը գործեմ, կը սրբեմ:

157. Զրուցագրութիւն

ես շրջագգեստ մը կը կարեմ: — Քրոջս հետ պտոյտի կ'ել-
լեմ: — Մեր խոհարարը համեղ կերակուրներ կ'եփէ: — Ճպուռը
ամառը կ'երգէ:

158. Այս զրուցագրութեան բայերը ապառնիի վերածեցէք.

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Քաջասիրտ Տղայ մը

1. Հարուստի զաւակներ իրենց սպասուհիներուն հետ կը խաղան հանրային պարտէզի մը մէջ: Պզտիկ Արմենակը տղքատի զաւակ է և հին հագուստներ հագած է: Հարուստի զաւակները արհամարհանքով կը նային Արմենակին. 2. Կատղած շուն մը հեռուէն վազելով կու գայ և հարուստի տղոց վրայ կը յարձակի: Ամէն մարդ կը փախչի: Արմենակ քաջասիրտ է, շունին առջև կը նետուի: — 3. Արմենակ շունը կը զսպէ մինչև որ պահապանը օգնութեան կը հասնի: — 4. Հարուստի տղաք յարգանքով կը շնորհաւորեն անվախ Արմենակը:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Մեղփայր 'Տի' արեւմտաբլիթ

Արտասանութիւն. — ԶԱՏԻԿԸ

Ի՛նչ աղուոր օր է Զատիկն, ի՛նչ աղուոր
Օդը պայծառ է, արեւը փայլուն,
Դպրոցը գոց է ահա՛ երեք օր,
Ու պիտի խաղանք մինչեւ իրիկուն:

Սեղանին վըրայ ոչ ոսպ, ոչ սիսեռ.
Բաժանկներուն մէջ կը փայլի գինին.
Կարմիր հաւկիթին քով կարագ ու սեր,
Եւ անօթներով ծաղիկներ դեղին:

Ի՛նչ աղուոր օր է Զատիկն, ի՛նչ աղուոր,
Ուր Քրիստոս յարեալ դամբանէն երկինք,
Ղրկելով մեզի հազուստներ նոր նոր
Որ զինքը օրհնենք, երգենք ու բերկրինք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

159. Զուգագրութիւն

Մուծ ստուեր, գեղեցիկ նուէր, ճարտար բանուոր, զուարթ
երգ, դժուար դաս, ծաղիկ կը ցրուեմ, գիրք կը նուիրեմ, ծերերը
կը պատուեմ:

160. Խոնարհեցէք կը ցրուեմ, [կը նուիրեմ եւ կը պատուեմ
բայերուն անցեալը եւ ապառնին:

ԲԵՐԱՆՍՑԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Բարեսիրտ Հնկերը

1. Արամ աղքատ տղայ մըն է. նոր դպրոց եկած է. իր հա-
զուստները հին են. ընկերները վրան կը խնդան: Արամ կուլայ սիր-
տին ցաւէն:—2. Տիրան բարեսիրտ տղայ մըն է. կը մօտենայ Արամին
ու կը մխիթարէ զայն, և կը պաշտպանէ չարերուն դէմ: — 3. Տի-
րանին բոլոր ընկերները Արամին կը մօտենան, ներողութիւն կը
խնդրեն, և անոր հետ կը բարեկամանան:

Ժ.Զ. Ընթերցուած. — ԽՆՁՈՐԵՆԻՆ

Տիրան դպրոցէն կը դառնայ : Նախընթրիքի ժամանակ է, և մայրիկը կ'ըսէ իրեն. «Ա՛ռ, տղա՛ս, սա շերտ մը հացը, պարտէզ գնա՛ ծառին տակը ինկած խնձոր մը կայ, ա՛ռ կեր :» Տղան կ'իջնէ պարտէզ, սակայն ծառին տակ թափած խնձոր չի գտներ : Ոստերուն վրայ խնձորներ կան, բայց շատ բարձր են, և Տիրան չի կրնար հասնիլ անոնց :

— Ծառը ելլե՞մ արդեօք. կ'ըսէ Տիրան. բայց չէ. մայրիկս արգիլած է, և չեմ կրնար անհնազանդ գտնուիլ :

Իր հայրը որ քիչ մը հեռուն կեցած էր, լսեց այս խօսքերը և ըսաւ. «Պզտիկ Տիրանս, քու մայրիկդ մէկ խնձոր մը խոստացած էր քեզի, ես երկու հատ պիտի տամ քեզի՝ մօրդ արգելքին հակառակ չվարուելուդ համար :» Եւ երկու աղուոր խնձոր քաղելով զանոնք տղուն տուաւ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

161. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Տիրան ո՞րկէ կը դառնար : — 2. Մայրը ի՞նչ կ'ըսէ իրեն : — 3. Ծառին տակ խնձոր կ՞ար : — 4. Ի՞նչու չ'ելլեր ծառին վրայ : — 5. Իր հայրը ի՞նչ կուտայ իրեն : — 6. Ինչ՞ու մէկ խնձորին տեղ երկու հատ կու տայ :

162. Ստվելիք բառեր. — ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Վարդ, կակաչ, շահոքրամ, շուշան, մանուշակ, երիցուկ, խաթուրիկ, հարսնուկ, յափուկ, յասմիկ, նարկիզ, սմբուլ,

163 Խոնարհեցէ՛ք հետեւեալ բայերը.

Ծաղիկ կը քաղեմ, վարդերը կը ջրեմ, յասմիկը կը մշակեմ :

ԻՐ. Դաս. — ԵԶԱՆԱԿԸ

54. Բայր զանազան եղանակներ ունի, ինչպէս Սահմանական եւ Հրամայական եղանակները:

55. Սահմանական եղանակ եւ կը հնձեմ (ներկայ), հնձեցի (անցեալ), պիտի հնձեմ (ապառնի):

56. Հրամայական եղանակի ձեւերն են:

Եզակի երկրորդ դէմք	Հնձե՛
Յոքնակի առաջին դէմք	Հնձե՛նք
Յոքնակի երկրորդ դէմք	Հնձեցե՛ք

Հ Ի Ս. Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

164. Նշանակեցէք հետեւեալ բայերուն տակ իրենց դէմքերը.

Ջանանք օգտակար ըլլալ մեր ծնողքին: — Ձեր միտքը պահեցէք ինչ որ կ'ըսէ ձեզի ձեր ուսուցիչը: — Ամէն առտու արշալոյսին ելիր և իսկոյն գործի սկսէ՛: — Մեզի բարիք ընողները յարգենք: — Առտուն կանուխ ելի՛ր և գիշերը կանուխ պառկէ՛: — Սիրէ՛ ընկերդ և օգնէ՛ անոր:

165. Խոնարհեցէք սիրեմ բային Սահմանական ներկան եւ անցեալը եւ Հրամայականը:

166. Զուգագրութիւն

Պարտէզի մը մէջ շատ բոյսեր կան. ծաղիկ մը ընտրեցէք. անոր գոյնին գեղեցկութիւնը դիտեցէ՛ք եւ հոտուըտացէք զայն. նայեցէ՛ք որչափ թարմ ու փափուկ են անոր թերթերը:

167. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան հրամայական բայերը եւ եզակիի վերածեցէք զանոնք:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Հնապանդ քոյսն կը փարջալարուի

ԻԳ. Պատ. — ՀԵԶԵՄ ԲԱՅԸ

Բայից խոնարհումը

57. Բայը խոնարհել, անոր եղանակները, ժամանակները եւ դիմելները ըսել կամ գրել կը նշանակէ, ինչպէս:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

Եզակի
կը հնձեմ
կը հնձես
կը հնձէ

Յոքնակի
կը հնձենք
կը հնձէք
կը հնձեն

Անցեալ

Հնձեցի
Հնձեցիր
Հնձեց

Հնձեցինք
Հնձեցիք
Հնձեցին

Ապառնի

Պիտի հնձեմ
Պիտի հնձես
Պիտի հնձէ

Պիտի հնձենք
Պիտի հնձէք
Պիտի հնձեն

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Հնձէ՛
Հնձե՛նք
Հնձեցէ՛ք

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

168. Սորվելիք բառեր. — ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆԵՆԵՐ

Կաղամբ, ստեպղին, սոխ, ազատքեղ, լուբիա, դդուկ, գետնախնձոր, սմբուկ, կանկառ, շողգամ, բողկիկ, պրաս, կարոս, սիսեռ, բակլայ, ոսպ:

169. Խոնարհեցէք հետեւեալ բայերուն Սահմանական եւ Հրամայական եղանակները.

Բողկեկով աղցան կը շինեմ: — Սիսեռը կը խաշեմ: — Սմբուկը կը տապկեմ: — Գետնախնձորը կը ստկեմ: — Կանկառը կ'եփեմ:

ԻՊ. Դառ. — ԷԱԿԱՆ ՔԱՅ ԵՒ ՍՏՈՐՈԳԵԼԻ

58. Էական բայը միւս բայերուն պէս ենթակային ինչ ընելը ցոյց չի տար. այլ ինչ ըլլալը, ինչպէս. ես հնազանդ եմ, դուն հնազանդ ես, Տիրան հնազանդ է:

59. Երբ ըսեմ Տիրան հնազանդ ե, ե ական բայ ե, Տիրան ենթակայ ե, հնազանդ ստորոգելի ե:

60. Ստորոգելին ական բային հետ կը գործածուի եւ ենթակային ի՛նչ ըլլալը ցոյց կու տայ, ինչպէս հնազանդ:

61. Էական բային Սահմանական եւ Հրամայական եղանակներն են.

Սահմանական եղանակ

Ներկայ

Եզակի

Հնազանդ եմ

Հնազանդ ես

Հնազանդ ե

Յոքնակի

Հնազանդ եմք

Հնազանդ եք

Հնազանդ են

Անցեալ

Հնազանդ եղայ

Հնազանդ եղար

Հնազանդ եղաւ

Հնազանդ եղանք

Հնազանդ եղաք

Հնազանդ եղան

Ապառնի

Հնազանդ պիտի ըլլամ

Հնազանդ պիտի ըլլաս

Հնազանդ պիտի ըլլայ

Հնազանդ պիտի ըլլանք

Հնազանդ պիտի ըլլաք

Հնազանդ պիտի ըլլան

Հրամայական եղանակ

Հնազանդ եղի՛ր

Հնազանդ ըլլա՛նք

Հնազանդ եղի՛ր

Հ Ր Ա Հ Ս Ն Գ Ն Ե Ր

170. Մէյ մէկ էական բայով ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը.

Կաղամբը գնտածել . . . : — Մեր դասը դժուար . . . : — Այս տղան առաջին . . . :

171. Զրուցագրութիւն

Արամ անհնազանդ տղայ մըն է: Հայրը արգիլած է իրեն ծխել. բայց ինք անառակ ընկերի մը խորհուրդին կը հետեւի եւ կը ծխէ: Ծխելը կը վնասէ իրեն եւ կը հիւանդանայ: Երբեք մի՛ ծխէք:

172. Խոնարհեցէք կը վնասեմ բայը:

Արատասանութիւն. — ՊՈՒՊՐԻԿՍ

Պուպրիկ մը ունիմ, աղուոր
խաղալիկ.
Ան իմ աղջիկս է. ես անոր
մայրիկ.
Գիշեր ու ցորեկ ես իրեն հա-
մար,
Հաթեր կը կարեմ անթիւ
անհամար:
Խելօք է իրաւ, չի հաներ
ձայն ձուն
Անշարժ կը կենայ մինչև
իրիկուն.
Ոչ պոռալ գիտէ, ոչ
կը գանգատի
Եթէ օրերով ձգեմ անօթի:
Բայց ի՛նչ ընեմ որ ծոյլ ու
անտարբեր՝
Այբուբենն անգամ միտք
չի պահեր.
Հոգիս կը հանեմ որ կարդալ
սորվի.
Ինք ապուշ ապուշ կը նայի
ինծի:

Ա՛լ շատ պզտիկ չէ. տարու մը եղաւ.
Բայց դեռ չի կրնար քայլ առնել բընաւ.
Ուսին հասեր են մազերն դեղձան,
Եւ ինք չի բռներ դեռ ասեղ դերձան:
Պուպրի՛կ, ձանձրացայ անմիտ վարմունքէդ
Դուն պիտի մընաս միշտ ծոյլ, միշտ տըզէտ.
Ես գըտնեմ ինծի փխիկ մը արթուն
Որ շուրջըս ցատքէ, խաղայ ոստոստուն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

173. Սարվելիք բառեր. — ՄՇԱԿՈՒԱԾ ՀՈՂԸ

Արտ, պարտէզ, այգի, հողագործութիւն, հողագործ, հունձք,
բարեբեր, խոպան, ամուլ, անմշակ, հերկելի հող, կը պարարտա-
ցնեմ, կը մշակեմ, կը հերկեմ:

174. Վերագրեալ բառերէն յարմար ածականներ դնելով
ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը.

Մշակուած գետինը . . . հող մըն է: Անմշակ գետինը . . . հող մըն է:

175. Վերագրեալ բառերէն յարմար բայեր դնելով ամբող-
ջացուցէք հետեւեալ խօսքերը.

Հողագործը հողը կը . . . : — Պարտիզպանը հողը կը . . . : —
Մշակը հողը կը . . . :

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱԹ

Վախկոսք

1. Գրիգոր, սա կողովը մեծ մայրիկիդ տա՛ր : — 2. Աստուած իմ . . . : — 3. Յգնութեան հասէք . . . : — 4. Տգէտ տղա՛յ, վախկոսք բան չիկայ, ասիկա խրտուիլակ մըն է :

Հ Ր Ա Ն Ա Յ Ն Գ Ն Ե Ր

176. Զրուցագրութիւն

Մեր տան բակը մեծ է: Ամէն օր հոն կը խաղանք: Եթէ իրիկուն օդը աղուոր էր, Թռչուն մը եկաւ գետինը ինկաւ: Խեղճը հիւանդ էր: Մօտեցանք իրեն եւ ջուր տուինք: Կ'երեւայ թէ ծարաւ էր. քիչ ետքը կազդուրուեցաւ եւ թռաւ:

177. Ցոյց տուէք այս զրուցագրութեան էական բայերը եւ ստորոգելիները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Վախկոսք Գրիգոր Զաղրիբ Կ'ըլլան

ԺԷ. Ընթերցուած.— Մեծ ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԱՆՈՒՆԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Առտուն կանուխ Տիրան անկողինէն ելած է արդէն : «Քուրի'կ, կ'ըսէ, այսօր մեծ մայրիկին անունն է : Մեր ծնողքին հետ այցելութեան պիտի երթանք իրեն : Աղտոր ոտանաւոր մը սորված եմ և պիտի արտասանեմ :»

Նուարդ ալ այդ օրուան կը սպասէր երկար ատենէ ի վեր : «Ես ալ պարտէզ պիտի երթամ աղտոր ծաղիկներ պիտի քաղեմ . փունջ մը պիտի կապեմ, և մեծ մայրիկիս պիտի նուիրեմ . հայրիկս հրաման տուաւ :»

Քիչ ետքը, ամէնքը մէկտեղ կ'երթան մեծ մայրիկին, որ ուրախութեամբ կը համբուրէ զանոնք :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

178. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Առտուն կանուխ ի՞նչ կ'ըսէ Տիրան իր քրոջը : — 2. Ի՞նչ պիտի արտասանէ Տիրան : — 3. Նուարդ ի՞նչ կ'ըսէ : — 4. Ի՞նչ պիտի նուիրէ Նուարդ մեծ մայրիկին : — 5. Ամէնքը մէկէն ո՞ւր կ'երթան : 6. Մեծ մայրիկը ի՞նչ կ'ընէ անոնց :

179. Սորվելիք բառեր. — ՀԱՅԱԲՈՅՍԵՐ

Յորեն, գարի, վարսակ, եգիպտացորեն, հաճար, հասկ, խոզան, խուրճ, ջաղացք, ջաղացպան, ալիւր, թեփ, խմոր, փուռ, նկանակ, միջուկ, կեղեւ :

180. Վերոգրեալ բառերէն յարմարները նշանակեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

1. Ալիւրը կը շինեն . . . : — 2. Հացը կը շինեն . . . : — 3. Հացը կ'եփեն . . . մէջ : — 4. Ես հացին . . . կը սիրեմ : — 5. . . . կու տան էշուն : — 6. . . . կը կերցնեն ձիուն :

ԻՆ. Դաս. — ԽՅՍԻՄ ԲԱՅԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

Եզակի
կը խօսիմ
կը խօսիս
կը խօսի

Յոքնակի
կը խօսինք
կը խօսիք
կը խօսին

Անցեալ

Խօսեցայ
Խօսեցար
Խօսեցաւ

Խօսեցանք
Խօսեցաք
Խօսեցան

Ապառնի

Պիտի խօսիմ
Պիտի խօսիս
Պիտի խօսի

Պիտի խօսինք
Պիտի խօսիք
Պիտի խօսին

Հրամայական եղանակ

Խօսէ՛

Խօսի՛նք

Խօսեցէ՛ք

Հ Ի Ս Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

181. Խոնարհեցէք կը մսիմ բայը՝ գրաւոր : — Խոնարհեցէք կը նստիմ բայը՝ բերանացի : — Խոնարհեցէք կը յոգնիմ բայը՝ գրաւոր եւ բերանացի :

182. Զուգագրութիւն

Իրիկուն է. գործաւորը իր աշխատանոցէն կը մեկնի. խանութպանը իր խանութը կը գոցէ. հողագործը իր եզերը գոմը կը տանի. հաւերը թառը կ'ելլեն. մայրերը իրենց մանկիկը օրօրոցին մէջ կը քնացնեն : Տունին աղջիկը սեղանը կը պատրաստէ : Տղաք սեղանին շուրջը կը նստին :

183. Ստորագծեցէք իմ վերջացող բայերը :

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արիցէ՛ք չի՛ր մի՛շ ըսչի՛ր

ԻԶ. Դաս. — ԽԱՂԱՄ ԲԱՅԸ

Սահմանական եղանակ

Եզակի	Ներկայ	Յոքնակի
Կը խաղամ		Կը խաղանք
Կը խաղաս		Կը խաղաք
Կը խաղայ		Կը խաղան

Անցեալ

Խաղացի	Խաղացինք
Խաղացիր	Խաղացիք
Խաղաց	Խաղացին

Ապառնի

Պիտի խաղամ	Պիտի խաղանք
Պիտի խաղաս	Պիտի խաղաք
Պիտի խաղայ	Պիտի խաղան

Հրամայական եղանակ

Խաղա՛
Խաղա՛նք
Խաղացէ՛ք

Հ Ր Ա Հ Յ Ն Գ Ն Ե Ր

184. Խոնարհեցէք կը հազամ բայը բերանացի, կը խնդամ բայը գրաւոր:

185. Սորվելիք բառեր. — ՎԱՅՐԻ ԵՒ ՊՏՂԱՏՈՒ ԵԱՌԵՐ
Կաղնի, մայրի, եղելին, հաճարի, ցարասի, շոճի, թաւուտ, թուփ, ծառատունկ: Կեռասենի, կասկենի, դեղձի, սերկելիլի, տանձենի, թթենի, սալորենի, նշենի, այգի, որթատունկ:

186. Վերոգրեալ բառերուն յարմարները նշանակեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

Կեռասը . . . ին պտուղն է: — Դեղձը . . . ին պտուղն է: —
Սերկելիլը . . . ին պտուղն է: — Տանձը . . . ին պտուղն է: —
Թուփը . . . ին պտուղն է: — Սալորը . . . ին պտուղն է: — Նուշը . . .
ին պտուղն է:

ԱՐՏԱՍԱՏՈՒԹԻՒՆ. — ՄԵԾ ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԱՆՈՒՆԻՆ ՏՕՆԸ

Եթէ կ'ուզես որ քեզի տամ
Հիւսուած մանեակ մ'աղուոր փունջէ,
Չունիմ ոսկի, գոհար փարթամ,
Կամ նըլազ մը որ քաղցր հնչէ:

Եթէ կ'ուզես որ քեզ ըսեմ
Թէ կը սիրեմ ըզքեզ անվերջ,
Չունիմ բառեր, ճառեր վըսեմ
Ոչ ալ երգեր չքնաղ ու պերճ:

Սիրտ մը միայն ունիմ փոքրիկ
Երախտապարտ ու անձնըւէր,
Եթէ կ'ուզես, անո՛ւչ մամիկ,
Չայն կը բերեմ քեզի նըլէր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

187. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կը լսէ՞ք որոտումը: Մտիկ ըրէ՞ք հովը ի՛նչ ուժգին կը փչէ.
Ժառերուն գագաթները վար կը ծռին: Հիմայ անձրեւ պիտի գայ.
Զանանք որ տեղ մը գտնենք եւ պատսպարուինք: Հողագործը իր
հունձքը ներս պիտի առնէ. շուտ շուտ սայլերուն մէջ կը լեցնէ
ցորենի խուրձերը:

188. ԽՈՆԱՐԻՆԵՑԷՔ ՎԵՐՈՂՐԵԱՂ ԲԱՅԵՐԷՆ Կը լսեմ որոտումը,
վար կը ծռիմ, կը ջանամ:

Ժ.Ը. ԸՆԹԵՐԳՈՒԱԾ. — ՏՂԱՔԸ ԵՒ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

Ծերունի մը ջաղացքէն տուն կը դառնար, երկանիւ սայլակ մը քաշելով իր ետեւէն, ճամբան զառ ի վեր էր. սայլակին վրայ բեռցուցած էր ալիւրով լեցուն խոշոր պարկեր: Ծերունին շատ յոգնած էր և քրտինքը կը հոսէր ճակատէն:

Հինգ պզտիկ տղաք կ'անցնէին նոյն ճամբայէն: Տեսնելով որ մարդը շնջասպառ է, ըսին անոր. «Յոգնած կ'երեւաս. պիտի օգնենք քեզի:»

Տղաք սայլակին ետեւէն սկսան հրել իրենց բոլոր ուժով: Հաճոյք մըն էր տեսնել որ այդ պզտիկները իրենց բոլոր ջանքերը կը միացնէին ծերունիի մը օգտակար ըլլալու համար:

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

189. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ծերունին ո՞րկէ կը դառնար և ի՞նչ կ'ընէր: — 2. Ճամբան ի՞նչպէս էր: — 3. Սայլակին վրայ ի՞նչ բեռցուցած էր: — 4. Ծերունին ի՞նչ վիճակի մէջ էր: — 5. Նոյն ճամբայէն ուրիշ ո՞վ կ'անցնէր: — 6. Տղաքը ի՞նչ ըսին ծերունիին: — 7. Տղաքը ի՞նչ ըրին:

190. Սորվելիք բառեր. — ԵՐԿԻՐԸ

Տիեզերք, աշխարհք, երկրագունտ, բելեռ, ցամաք, լեռ, ծոր, բլուր, փոս, սառնարան, լիճ, գետ, գնտակ, առուակ:

191 Ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը վերոգրեալ բառերէն յարմարները գործածելով.

. . . անհուն է: — . . . կլոր է: — . . . ցուրտ է:

ԻԷ. Դաս. — ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅ ԵՒ ՍԵՌԻ ԽՆԴԻՐ

62. Սեռի խնդիրը բառ մըն է որ բային յայտնած գաղափարը կ'ամբողջացնէ, ինչպէս ձուկ կ'որսամ, հաց կ'ուտեմ:

63. Բայի մը սեռի խնդիրը զտնելու համար զո՞ւմ, ի՞նչ բանը կամ ի՞նչ բաները կը հարցնենք բային հոմ. ի՞նչ բան կ'որսամ. — ձուկ կ'որսամ. Ձուկ, սեռի խնդիր է:

64. Այն բայը որ սեռի խնդիր ունի կը կոչուի ներգործական բայ:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

192. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք ներգործական բայերը.

Գնտակ կը խաղամ: Հագուստ կը հագնիմ: Ծաղիկները կը փրփրեն: Փունջ կը կապեմ: Ոտանաւոր մը կ'արտասանեմ: Կօշիկներս կը մաքրեմ: Պտուղ կ'ուտեմ: Գիր կը գրեմ: Գուլպայ կը հիւսեմ: Զուր կը խմեմ:

193. Երկրորդ անգամ օրինակեցէք այս խօսքերը եւ ստորագծեցէք սեռի խնդիրները.

194. Զուցագրութիւն

Ուժեղ երկաթագործը կրակին մէջէն դուրս կը հանէ երկաթէ ձող մը: սալին վրայ կը դնէ զայն: Բիչ մը ետքը, այդ տծել մետաղը աղուոր բահ մը պիտի ըլլայ:

195. Օրինակեցէք այս բառերը եւ բ եւ ա գիրերով նշանակեցէք բայերն ու ածականները.

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Օգնեցէ՛ք Դրումսերսերուն

ԻԸ. Գաւ. — Չէջոք ԲԱՅ ԵՒ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

65. Չեզոք կը կոչուին այն բայերը՝ որոնց քով կայ
սեղ կամ ժամանակ ցուցնող անուն մը, ինչպէս. աւա-
կերսները կը խաղան պարսեզին մէջ, կը խաղան չեզոք բայէ.

66. Չեզոք բայերը իրենց քով կ'ունենան բնութեան
խնդիր. վերի օրինակին մէջ պարսեզին բնութեան խըն-
դիր է: Բնութեան խնդիրը ո՛ւր կամ ե՞րբ հարցումնե-
րով կը գտնուի:

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

196. Գտնել հետեւեալ բայերուն մէջէն չեզոք բայերը.

Կը ցատքեմ: — Բայ կը խոնարհեմ: — Կը պարեմ: — Կատու
կը սիրեմ: — Լեռնէն վեր կ'ելլեմ: — Աղքատին հաց կու տամ: —
Լամպարը կը վառեմ: — Կը վախնամ: — Յուրտէն կը դողամ: —
Ձուկ կ'որսամ: — Վար կ'իյնամ: — Հիւր կ'ընդունիմ: — Հաւերուն
կեր կու տամ: — Աչքս կը գոցեմ:

197. Հետեւեալ հինգ բայերուն առջեւ մէյ մէկ սեռի խնդիր
դրէք.

Ես . . . կը խաղամ: — Սրբուհի . . . կը լուայ: — Դուն . . .
կը գիտնաս: — Մենք մեր . . . կը սիրենք: — Արաքսի իր . . . կը
խնամէ: — Տունին մէջ ես . . . կը շտկեմ:

198. Սարկելիք բառեր. — ԾՈՎԸ

Ովկիանոս, Ժովածոց, հրուանդան, կը լողամ, նաւահանգիստ,
կղզի, թերակղզի, խութ, Ժովաբոյս, փարոս փոթորիկ, կ'ընկղմի,
նաւաբեկութիւն, կը խեղդուի, նաւապետ, նաւաստի, սուզակ,
ալիք, փրփուր, թաթառ:

199. Հետեւեալ խօսքերուն մէջէն բնութեան խնդիրները զա-
տեցէք:

Յակոբ կ'աշխատի դպրոցին մէջ: — Հայրս երէկ իրիկուն Բարիզ
մեկնեցաւ: — Ծոյլերը առտու իրիկուն կը քնանան: — Մոզէզը ծակը
մտաւ: Սոխակը կ'երգէր սալորենիին վրայ:

Արամանութիւն. — ԱՍՏՈՒԱՅ ՍՏԵՂԾԵՑ

Ծաղիկներն ի՞նչպէս շինած է Աստուած,
Անոնց գոյները ո՞ւրկէց է գրտած:
— Երբ տեսաւ աշխարհքն անզարդ ու անգոյն,
Ժպտեցաւ. բուսան ծաղիկներն իսկոյն:
— Ուրեմն ամէն բան ի՞նքն է ըստեղծեր:
— Ամէ՛ն բան, ծովը, լուսինն ու աստղեր:
— Ըզքե՛զ ալ, մայրի՛կ, ի՞նք շինեց մինակ:
— Հարկա՛ւ, բայց ի՞նչ կայ որ կ'ապշիս ատանկ:
— Ո՛հ, դիւրին գործ չէ ատիկա բընաւ.
Ո՞վ գիտէ Աստուած որքա՛ն յոգնեցաւ,
Քանի՛ ամիսներ ու քանի՛ տարի
Որ շինէ քեզ պէս մայրիկ մը բարի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

200. Զուցագրութիւն

Օղը տար է. առտուն կանուխ կ'ելլենք: Թեթեւ հագուստներ
կը հագնինք, եւ մեր հօրը հետ ծովեզերք կ'երթանք լողանք
առնելու: Ծովուն ջուրը զով է, մեզի կը կազդուրէ. տուն կը
դառնանք եւ ախորժակով սեղան կը նստինք:

201. Օրինակեցէք այս խօսքերը եւ ստորագծեցէք չէզոք
բայերը:

ԺԹ. Ընթերցուած. — ՄԵԾ ՀԱՅՐԻԿԸ

Տիրանին մեծ հայրիկը շաբաթէ մը ի չեր հիւր է իրենց։ Մեծ հայրիկը յարդէ թիկնաթոռի մը վրայ նստած է. աջ կողմը իրենց շունը կայ, ձախ կողմը կատուն։ Ծերունին ձանձրոյթէն կը յօրանջէ, որովհետեւ Տիրան դեռ դարձած չէ դպրոցէն։ Ինչո՞ւ ու չմնացեր է արդեօք։

Յանկարծ դուռը կը բացուի. Տիրան ուրախ գուարթ ներս կը մտնէ և ծերունիին վիզը կը փաթթուի։ «Խեղճ կեցա՞ր, դասերդ գիտցա՞ր», կը հարցնէ մեծ հայրիկը։ «Երկու բարենիշ ստացայ», կը պատասխանէ Տիրան. պատմութիւն մը կը պատմե՞ս ինծի։»

Եւ մեծ հայրիկը, իր թոռնիկէն գոհ, կը ակօխ պատմէ. «Մէկը կար, մէկը չիկար...»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

202. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ո՞ւր նստած է մեծ հայրիկը։ — 2. Ի՞նչ տեսակ կենդանիներ կան իր երկու բովը։ — 3. Ծերունին ինչո՞ւ կը ձանձրանայ։ — 4. Տիրան ներս մտնելուն պէս ի՞նչ կ'ընէ։ — 5. Ի՞նչ կը խնդրէ մեծ հայրիկէն։

203. Սորվելիք բառեր. — ԱՆԱՍՈՒՆԸ

Անասուն, ստնաւոր, թռչուն, ծուկ, սողուն, միջատ, թիթեռնիկ, թուլամորթ, վայրի, կատաղի, խոտակեր, մսակեր, կը մեծնայ, կը ցատէ, կը թռի, կը լողայ։

204. Խոնարհեցէք կը ցատեմ եւ կը լողամ բայերը։

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Թոռնիկը պապիկին ուրախութիւնն է

ԻԹ. Դաս. — ՈՒՂՂԱԿԱՆ ՀՈՂՈՎ

67. Այն ձեւը զոր անունը ունի երբ ենթակայ է կը կոչուի ուղղական հոլով: Այսպէս՝ երբ ըսեմ *Տիրան եկաւ*, շատ աշակերտներ յաջողեցան, *Տիրան եւ աշակերտներ* ենթակայ են եւ ուղղական հոլով:

68. Ուղղական հոլովը երբեմն յօդ կ'առնէ երբեմն առանց յօդի կը գործածուի. ջուր թափեցաւ կամ ջուրը թափեցաւ: *Շուները հաջեցին*:

69. Ուղղական հոլովը կը նանչցուի *ո՞վ, ի՞նչ* բան կամ *որո՞նք* հարցումներով: *Ո՞վ եկաւ*. — *Տիրան*: *Ի՞նչ* բան թափեցաւ. — *Ջուրը*: — *Որո՞նք* հաջեցին. — *Շուները*:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

205. Ամբողջացուցէք հետեւեալ պատմութիւնը կէտերուն տեղ պէտք եղած բառերը դնելով.

Մերունի մը նստած է . . . մը վրայ: Կը սպասէ իր . . . որ . . . մնացած է: Տղան ներս կը . . . և կ'իմացնէ իր . . . թէ . . . ստացած է: Մեծ հայրիկը գոհ իր . . . կը սկսի պատմել. « . . . »:

206. Վերագրեալ խօսքերէն զատեցէք ուղղական հոլովները:

207. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ ուղղական հոլով բառեր գրէք:

. . . կը խածնէ երբ զինքը չարչարես: — . . . կը խայթէ երբ զինքը բռնես: — . . . կը ճանկռտէ եթէ հետը իյնաս: — . . . կը թռին եթէ իրենց մօտենաս: — . . . կը փախչի երբ շունը ետեէն վազէ: — . . . կը փախչի երբ կատուն ետեէն վազէ:

208. Զրուցագրութիւն

Մեր մայրիկը միշտ կ'աշխատի որ երջանիկ ըլլանք: Շատ անգամ մեր խաղերուն կը մասնակցի: Երբ ցաւ մը ունենանք կը մխիթարէ մեզի: Մեր առողջութեան վրայ կը հսկէ, եւ մեր թերութիւնները կ'ուղղէ:

209. Այս զրուցագրութեան բայերը օրինակեցէք, եւ 2 դրէք չէզոքներուն տակ, 3 դրէք ներգործականներուն տակ:

Լ. Դաս. — ՀԱՅՑԱԿԱՆ ՀՈԼՈՎ

70. Այն ձեւը զոր անունը ունի երբ սեռի խնդիր է, կը կոչուի հայցական հոլով: Այսպէս՝ երբ քսեմ. ջուր խմեցի. բարեկամս տեսայ, աշակերտները ֆննեցի, ջուր, բարեկամ, աշակերտներ սեռի խնդիր են եւ հայցական հոլով:

71. Հայցական հոլովը ուղղական հոլովին ձեւը ունի, եւ անոր պէս երբեմն յօդ կ'առնէ, երբեմն չ'առնէր. աշակերտները տեսայ, աշակերտներ տեսայ:

72. Հայցական հոլովը կը նանչցուի, ի՞նչ բանը, զո՞վ կամ զորո՞նք հարցումներով:

Ի՞նչ բանը խմեց: — Ջուրը. Ջո՞վ տեսայ: — Բարեկամս: Ջորո՞նք ֆննեցի: — Աշակերտները:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

210. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք հայցական հոլովները.

Նապաստակը երկչոտ է: — Կատուն ընտանի անասուն մըն է: — Ծառը ունի ոստ եւ ծաղիկ: — Մանուշակը անուշ հոտ մը ունի: — Հաւը գարի կ'ուտէ: — Շունը կը պահպանէ տունը: — Որսորդը գայլը սպաննեց: — Տարին տասերկու ամիս ունի: — Ես դասագիրքս կորսնցուցի:

211. Սորվելիք բառեր. — ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ

Վարագ, գայլ, արջ, աղուէս, արիս, մուկ, օձ, արծիւ, իշամեղու, ոսկի քղնակ, մարախ, մրջիւն, թրթուր, գիշակեր, կրծող, թունաւոր, կը լափէ, կը կրծէ, կը վնասէ, կը խայթէ, կ'ապականէ:

212. Վերագրեալ բառերէն յարմարները նշանակելով ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը,

: . . Գիշակեր է: — . . . կրծող է: — . . . թունաւոր է: — . . . խայթող է:

ԼԱ. ԴԱՍ. — ՍԵՌԱԿԱՆ ԵՒ ՏՐԱԿԱՆ ՀՈՂՈՎ.

73. Անուանին այն ձեւը՝ որ առարկայի մը որո՛ւ վերաբերիլը կը ցուցնէ, կը կոչուի *Սեռական հոլով յասկացուցիչ*. Սեռական հոլովին բնկերացող անունը՝ *Յասկացեալ* կը կոչուի: Այսպէս, երբ բսեմ, ջուրի կաթիլ, ջուրի յասկացուցիչ է եւ կաթիլ՝ յասկացեալ:

74. Սեռական հոլովը կը կազմուի՝ եզակիին մէջ ի եւ յոգնակիին մէջ՝ ու աւելցնելով ուղղականին վրայ: Այսպէս, *Նուարդին գրիչը*, աշակերտներուն գիրքերը:

75. Տրական հոլովն ալ կազմութիւնով սեռականին կը նմանի, միայն թէ բայերու հետ կը գործածուի միշտ. այսպէս, *ֆրոջս յանձնեցի*. բարեկամներունս նուիրեցի:

76. Սեռական հոլովը կը նանչցուի՝ որովհետեւ եւ որովհետեւ հարցումներով՝ անունին հետ. տրական հոլովը կը նանչցուի որովհետեւ եւ որովհետեւ հարցումներով՝ բային հետ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ Ն Ե Ր

213. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք սեռական հոլովները.

Նուարդին եղբայրը դպրոց գնաց: Տիրանին մեծ հայրիկը պատմութիւն մը պատմեց: Մեր պարտէզին ծառերը ծաղիկ տուին: Երկինքին երեսը ամպ մը չիկար: Մարգագետինին խոտերը բուսեր են:

214. Յարմար սեռական բառեր գրեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

. . . մեծ հայրիկը հիւր է իրենց: — Տիրան . . . վիզը կը փաթթուի: — . . . աջ կողմը շունը կեցած է:

215. Զրուցագրութիւն

Տուներուն տանիքը ձիւնով ծածկուած է: Թռչուններուն երգը շատ կը սիրեմ: Սագերուն հաւկիթը խոշոր կ'ըլլայ: Սիրամարգներուն փետուրները սքանչելի են: Աքաղաղներուն ծայնը հնչուն է:

216. Եզակի սեռականի վերածեցէք այս զրուցագրութեան յոբնակի սեռականները:

Արտասանութիւն. — ԲԱՐԻ ՔՈՅՐԸ

Խոր սուգի մէջ են երկու որբ աղջիկ,
Աւանդ, մայրիկնին սեռած է դեռ նոր,
Եւ մեծ աղջիկը տեղն անցած իր մօր
Խընամք կը տանի քրրոջն իր փոքրիկ:

Կ'ուզէ որ ըլլայ քոյրը միշտ մաքուր,
Ինք ատուն կանուխ կ'ելլէ ամէն օր,
Կը լուայ դէմքը ու ձեռքերն անոր
Կը սանտրէ խարտեաշ մազերը գանգուր:

Քոյրը չի թողուր ճամբան առանձին,
Կը բռնէ ձեռքէն որ չելլէ սահի
Կամ գետինն իյնայ վտանգ պատահի,
Եւ կ'երթայ մինչեւ դուռը դպրոցին:

Ու ձմեռ օր մը, ցուրտին տակ սաստիկ,
Դպրոցին առջեւ կեցած դրրան քով,
Քիթը կը սեղմէ իր թաշկինակով,
Ու կ'ըսէ անոր. «Խընջէ՛ շուտ, քուրի՛կ»

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

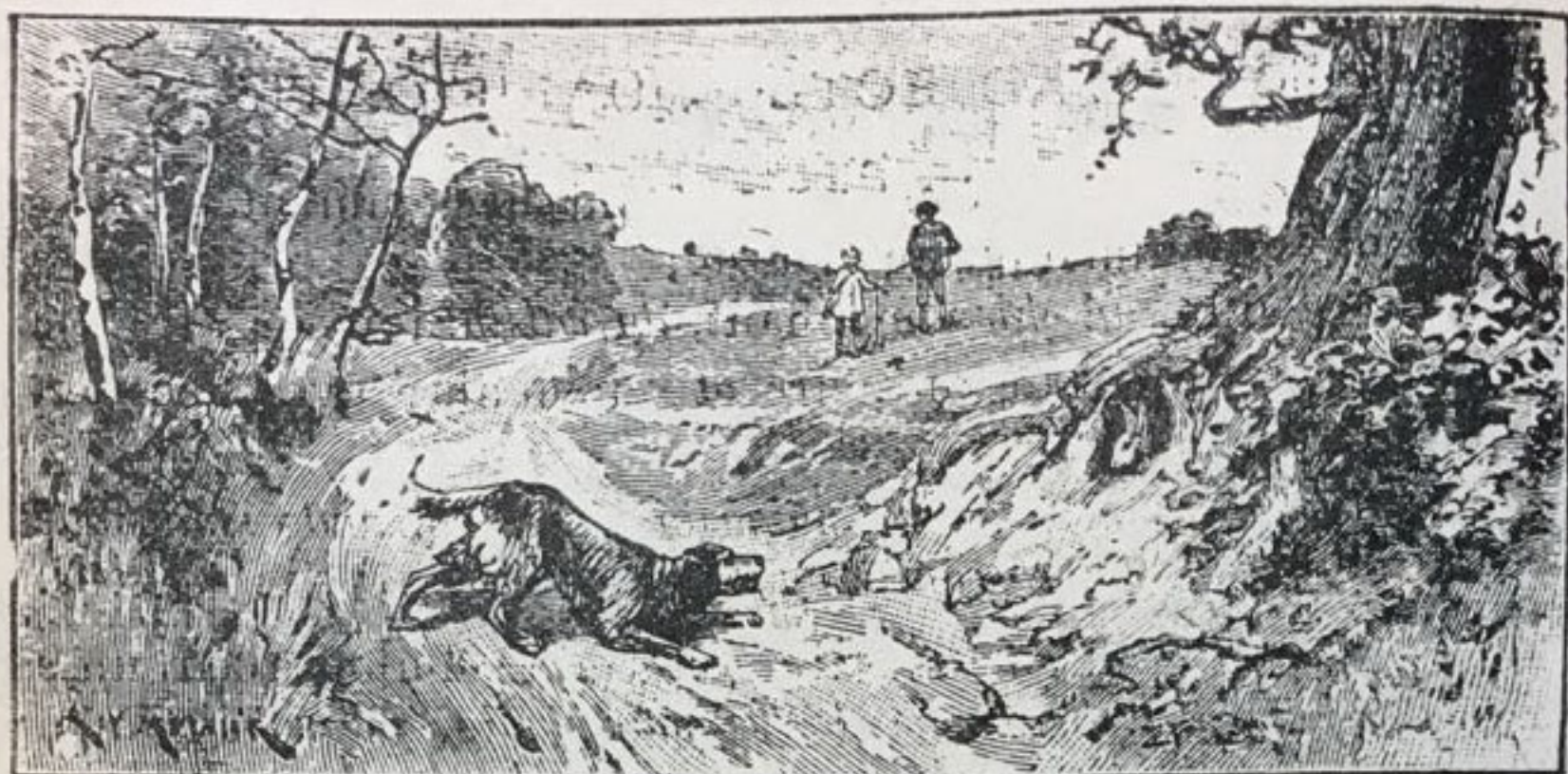
Արեւ իշխարս ու իշխար

ԲԵՐԱՆԱՑԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Անառակ Տղան

Բերանացի պատմեցէք ինչ որ կը տեսնէք այս վեց պատ-
կերներուն մէջ:

Ի. Ընթերցուած. — ՇՈՒՆԸ ԵՒ ՃԱԳԱՐԸ

Պզտիկ ճագար մը իր որջին դուռը նստեր օդ կ'առնէր: Դուրսէն միայն իր վարդագոյն ցուկը կ'երեւար: Որսի շուն մը զայն իր որջէն դուրս հանելով բռնելով համար ըսաւ. «Եկու՛ր, աղուորի՛կ ճագարս, եկուր քեզի հետ վազենք: Քեզի անանկ մարգագետին մը տանիմ ուրտեղ հոսկէ աւելի կակուղ խոտ կայ. ուզածիդ չափ կ'ուտես: «Իմ հայրիկիս ու մայրիկիս որջին մօտերը բուսած խոտը ամենէն համովն է: Անդի՛ն կորսուէ. ես քեզ չեմ ճանչնար: Ես մինակ բարեկամներուս խրատը մտիկ կ'ընեմ:»

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

217. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Պզտիկ ճագարը ի՞նչ կ'ընէր: — 2. Ի՞նչ բան կ'երեւար դուրսէն: — 3. Որսի շունը ի՞նչ ըրաւ: — 4. Շունը ի՞նչ կ'ուզէր ընել: — 5. Ճագարը ի՞նչպէս կը գտնէ իր որջին մէջ բուսած խոտը. — 6. Ճագարը մինակ որ՞ոնց խրատը մտիկ կ'ընէ:

218. Սորվելիք բառեր. — ՕԳՏԱԿԱՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ

Ազնի, խլուրդ, դողոջ, բու, ծիծեռնակ, խայտիտ, սոխակ, եկքանիկ, մեղու, շերամ:

219 Գրեցէք այս բառերուն եզակի եւ յորճակի սեռականները եւ տրականները:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Վիճակէդ Գոհ Իդր

ԼՔ. Դաս. — ԲԱՑԱՌԱԿԱՆ ՀՈՒՈՎ

77. Բացառական հոլով է անունին այն ձեւը որ կը ցուցնէ թէ բան մը ո՞ւրկէ կու գայ, որմէ՞ կը ստացուի, եւ այլն: Այսպէս երբ ըսեմ Հացը Տիրանէն առի, բացառական հոլով գործածած կ'ըլլամ:

78. Բացառական հոլովը կը կազմուի թէ՛ եզակիի եւ թէ՛ յոթնակիի մէջ ուղղականին վրայ է ձայնաւորը աւելցնելով, ընդհանրապէս յօդով. Տիրանէն առի, շուկայէն գնեցի, աշակերտներէն ստացայ:

79. Բացառական հոլովը կը նանչցուի գլխաւորաբար որմէ՞, ուրկէ՞, որոնցմէ՞ հարցումներով: Ուրէ՞ն առի.— Տիրանէն: Ուրէ՞ն գնեցի.— շուկայէն: Որոնցմէ՞ ստացայ. — Աշակերտներէն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

221. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք բացառական հոլովները.

Դպրոցէն կը վերադառնամ: — Լեռնէն վար կ'իջնեմ: — Ուսուցիչէս դաս կ'առնեմ: — Մեծերուն խրատներէն օգուտ կը քաղեմ:

Հետեւեալ խօսքերուն մէջ յարմար բացառական հոլով բառեր գրեցէք.

. . . գիրք մը առի: — . . . ծաղիկ ժողովեցի: — . . . ջուր կը քաջեմ:

222. Զրուցագրութիւն

Շուներ կ'ըսէ. «Մարգագետինին մէջ կակուղ խոտ կայ. եկուր հոն երթանք»: Ճագարը իր որջէն չի հեռանար: Իր մօրմէն լսած խրատը միտքը պահած է: Իր որջին խոտերէն կ'ախորժի եւ ունեցածէն գոհ է:

223. Օրինակեցէք այս զրուցագրութեան բացառական հոլովները:

Լ. Գ. ԳԽԱՍ. — ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ ՀՈԼՈՎ

80. Անունին այն ձեւը որ կը ցուցնէ թէ գործողութիւն մը որո՞ւն ձեռնով կամ ինչո՞վ կը կատարուի Գործիական հոլով կը կոչուի: Այսպէս երբ բռնմ. Տոբենը Բանգաղով կը հնձուի, խոտերը սաշտերով կը փոխադրեն, — մանգաղով, սաշտերով գործիական հոլով են:

81. Գործիական հոլովը կը կազմուի ուղղականին վրայ ու՛ աւելցնելով թէ՛ եզակիի եւ թէ՛ յոթնակիի մէջ. Մանգաղ, մանգաղով. սաշտ, սաշտով:

82. Գործիական հոլովը կը ճանչցուի ի՞նչ բանով ու որոնցմո՞ւ հարցումներով. Ի՞նչ Բանգաղով կը հնձէ. — մանգաղով. որոնցմո՞ւ կը փոխադրեն. — սաշտերով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

224. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք գործիական հոլովները.

Ես կառքով կը ճամբորդեմ. — Դուք ոտքով երկար պտոյտներ կ'ընէք. — Ես գիրքերով ժամանակ կ'անցընեմ: — Ձեռագործով զբաղիլը շատ հաճելի բան է:

225. Գործիական հոլովներով ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքերը.

Հորէն . . . ջուր քաշեցի : — . . . կը հնձեն ցորենը: — Ծովուն վրայ . . . կը ճամբորդեն: — Զուրը . . . կը խմենք:

226. Սորվելիք բառեր. — ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

Արծակուրդ, դադար, հանգիստ, հանդէս, խաղ, պտոյտ, կը ճամբորդեմ, կը զբօսնում, կը զուարճանամ:

227. Վերագրեալ անուններուն եզակի եւ յոթնակի գործիականները գրեցէք:

Լ. Գ. ԳԻՍԱ. — ԱՆՈՒՆԻՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

83. Երբ անունի մը զանազան հոլովները կարգով ըսենք կամ գրենք, անունը հոլոված կ'ըլլանք.

84. Անունի մը վերջին մասին, կրած փոփոխութիւնը հոլովում կը կոչուի:

85. Սովորաբար անունները հետեւեալ կերպով կը հոլովուին:

	եզակի	Յոգնակի
Ուղղական	Հաց	Հացեր
Սեռական	Հացի	Հացերու
Տրական	Հացի	Հացերու
Հայցական	Հաց	Հացեր
Բացառական	Հացի	Հացերէ
Գործիական	Հացով	Հացերով

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

228. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ յարմար բառեր գրեցէք, եւ ի՞նչ հոլով ըլլալը նշանակեցէք.

Երբ մեր . . . սկսի շատ պիտի զուարճանանք: — Ամէն օր . . . պտոյտ պիտի ընենք ծովուն վրայ: — . . . մեծ հայրիկը պատմութիւններ պիտի պատմէ մեզի: — Պարտէզին մէջ . . . պիտի ուտենք: — Մօտակայ . . . խաղող պիտի բերեն մեզի համար:

229. Զուգագրութիւն

Այս շարթու մեր դասերը կ'աւարտին: Մրցանակի հանդէսը պիտի ուրախացնէ մեզի: Ես իմ նոր զգեստներովս պիտի ներկայանամ: Գեղեցիկ ոտանաւոր մը պիտի արտասանեմ: Ուրախ սիրտով պիտի մեկնիմ դպրոցէն:

230. Օրինակեցէք այս խօսքերուն անունները եւ իւրաքանչիւրին քով գրեցէք թէ ի՞նչ հոլով են:

Արամսանուբիւն. — ՃՊՈՒՌՆՈՒ ՄՐՋԻԻՆԸ

Սաստիկ էր ձըմեռ
 Հովը կը փըշէր.
 Ճըպուռն անօթի, մերկ ու անպաշտպան
 Գամաց մը զարկաւ մրջիւնին դըրան.
 «Բ'աց, կ'աղաչեմ քեզ
 Տուն տեղ չունիմ ես.
 Սաստիկ ձիւն կու գայ,
 Կ'ըսէր անիկաւ»
 Բա'ցդուռդ, բուրի'կ, ինձ անկիւն մը տ'ուր
 Մինչև որ անցնի ձըմեռը տըխուր:
 Վարձքի փոխարէն կ'երգեմ ես երգեր
 Եւ կ'ըլլամ քեզի օգնական ընկեր:
 Ու մինչ ճըպուռը լեզու կը թափէր
 Զայնով մ'անհամբեր,
 Մրջիւնը պոռաց
 Ինք իրմէ ելած.
 «Ես գիշեր ատեն դուռըս չեմ բանար.
 Հաճոյք չեն տար ինձ ո'չ երգ, ո'չ քընար.
 Զուր տեղ կ'աշխատիս
 Յ'ն, հանդարտ թող զիս»
 Ճըպուռն հոն մինակ
 Մընաց ձիւնին տակ:

* * *
 Երբ դուռը բացաւ մրջիւնը առտուն
 Որպէսզի աւլէ դէզը ձիւնեքուն
 Դժբախտ ճպուռը տեսաւ հոն սառած,
 Եւ շատ ցաւ զգաց:
 Մեծ աշխատանքով քաշեց զայն իսկոյն
 Ու բերաւ իր տուն.
 Փոքրիկ մարմինը իր կըրակին քով
 Դըրաւ խնամքով:
 Բայց զուր կ'աշխատէր:
 Ինք Աստուած մը չէր
 Որ կեանք տար անոր
 Կամ հոգի մը նոր:

* * *
 Այն օրէն ի վեր ճըպուռններն ունին,
 Երբ ձըմեռը գայ, անձրեւին, ձիւնին,
 Մրջիւններուն քով:
 Տունի'կ մ'ապահով:

ԳԻՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Գրաւորութիւն Իշէֆ

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹԵՐՈՒ

Ս ո Ր Վ Ե լ ի ք Բ ա ռ ե Ր

ԱՆՈՒՆՆԵՐ	Էջ	ԲԱՅԵՐ, ԱՆՈՒՆՆԵՐ, ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ	Էջ
1. Դպրոցական նիւթեր	8	16. Գործողութիւններ	38
2. Դպրոցը	10	17. Հոյս եւ տաքութիւն	40
3. Ընտանիքը	12	18. Բնակարան	42
4. Դպրոցական ընկերներ	14	19. Կարասիներեւսպասներ	44
5. Ընտանի անասուններ	16	20. Գործիքներ	46
6. Մարմինը	18	21. Հողագործութիւն	48
7. Հագուստը	20	22. Բոյսեր	50
8. Ուտելիք եւ խմելիք	22	21. Ծաղիկներ	54
		22. Բանջարեղէններ	56
ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐ		23. Մշակուած հողը	58
9. Գոյները	24	24. Հացաբոյսեր	60
10. Ձեւերը	26	25. Վայրի եւ պտղտ. ծառեր	62
11. Տղոց յատկութիւններ	28	26. Երկիրը	64
12. Անասունի յատկութիւններ	30	27. Ծովը	66
13. Արուեստներ	32	28. Անասունը	68
14. Արհեստներ	34	29. Վնասակար անասուն	70
15. Առեւտուրով զբաղողներ	36	30. Օգտակար անասուններ	74
		31. Արծակուրդը	76

Ք ե Ր ա կ ա ն ա կ ա ն Գ ա ս ե Ր

1. Բառեր	9	13. Դերանունին թիւը	36
2. Գիրեր	11	14. Բայ եւ ենթակայ	39
3. Անուն	13	15. Բային թիւը	40
4. Հասարակ եւ յատուկ ա- նուն	15	16. Ա. Դէմք	43
5. Անունին թիւը	17	17. Բ. Դէմք	44
6. Յորնակիի գէւը	19	18. Գ. Դէմք	45
7. Յօդ	21	19. Ժամանակը	49
8. Որակական ածական	25	20. Ներկայ եւ անցեալ	50
9. Թուական ածական	27	21. Ապառնի	51
10. Յուցական ածական	29	22. Եղանակը	55
11. Ստացական ածական	31	23. Հնձեմ բայ	56
12. Դերանուն	35	24. Էական բայ եւ ստորոգ.	57
		25. Խօսիմ բայ	61

26. Խաղամբ բայ	62	30. Հայցական հոլով	70
27. Ներգրծ. բայ եւ սեռի խն.	65	31. Սեռական եւ տրկն հոլով.	71
28. Չէզոք բայ եւ բնութեան խնդիր	66	32. Բացառական հոլով	75
29. Ուղղական հոլով	69	33. Գործիական հոլով	76
		34. Անունին հոլովումը	77

Ը ն ք ե ր ց ու ա ծ ն ե ր

1. Մեր դասարանը	8	12. Զինագնտակաները	34
2. Տիրան եւ Նուարդ	10	13. Նուռերը	38
3. Մաքուր աղջիկ մը	12	14. Տիրանին դասընկերը	42
4. Տղան եւ կատուն	14	15. Հունձը	48
5. Տիրանին շունը	16	16. Խնձորենին	54
6. Անհնազանդ ճագարը	18	17. Մեծ մայրիկին անունին տարեդարձը	60
7. Մայրիկը	20	18. Տղաքը եւ ծերունին	64
8. Գայլը եւ ուլը	24	19. Մեծ հայրիկը	68
9. Ճաշը	26	20. Շունը եւ ճագարը	74
10. Թիթեռնիկը եւ ճանճիկը	28		
11. Նուարդին սենեակը	30		

Ա. ր. ս. ա. ս. ն. ք. ի. ճ. ն. ք.

1. Մանուկին աղօթքը	2. Ասատուր	9
2. Շերամը եւ սարդը	2.	11
3. Տղան եւ կատուն	2. Ասատուր	14
4. Անհնազանդ ճագարը	2.	18
5. Մայրիկս անուշ	2.	22
6. Գայլը եւ ուլը	2.	24
7. Թիթեռնիկը եւ ճանճիկը	2.	28
8. Եթէ պարիկ ըլլայի ես	2. Ասատուր	32
9. Բարի' մանկիկ, ինձի դուռը բաց' ց	2.	37
10. Կոտրած հայկին	2.	41
11. Իմ գառնուկիս	2.	46
12. Զատիկը	2.	53
13. Պուպրիկս	2.	58
14. Մեծ մայրիկին անունին տօնը	2.	63
15. Աստուած ստեղծեց	2.	67
16. Բարի քոյրը	2. Ասատուր	72
17. Ճպուռն ու մրջիկներ	2.	78

Բերանացի պատմութիւն պատկերի վրայ

1. Բարեսիրտ տղան	13	8. Բարեգործ թ. հաճոյքը	33
2. Մի' չարչարէք անասունները	17	9. Դրացիին մեղուի փեթակները	47
3. Անխոհեմ աղջիկը	19	10. Բաջասիրտ տղայ մը	52
4. Պարկեշտ տղան	21	11. Բարեսիրտ ընկերը	53
5. Արժանի պատիժը	23	12. Վախկոտը	59
6. Մի' դպչիր լուցկիներուն	27	13. Անառակ տղան	73
7. Պատժուած գողը	31		

İBB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi

ERM0855

255.07.02.01.06.00/

ԳՐԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԻԿ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Զագևագորշար Յակոբեան խան թիւ 8

Տարեական դասընթացի Ա. եւ Բ. Տարի

Աղուր Բերական պատկ	5
Մայրենի Լեզու, Բերական Ընթերց. Ա. Տարի, Օր. Ն. Արիզնագ	25
» » Ընթերցարան Բ. »	40
» » » Գ. »	50
Ոսկեգիծակ Տար. Ա.	50
» » Բ.	60
Թանգարան Տարեական Ա. Հ. եւ Զ. Ասատուր	30
» » Բ. » »	40
Ոսկեմատենիկ Ֆրանս. լեզուի Ա.	30
Բերականութիւն Նախապատրաստական.	25
Բերականութիւն Ա. Գիրք	45
Թուարանութիւն Տար. Աստուր	50
Տարեք գիտութեանց, Հ. Ս. Մարտիեան, Ա. Տարի	50

Միջին դասընթացի Գ. եւ Դ. Տարի

Թանգարան Միջին, Գ. Տարի, Հ. եւ Զ. Ասատուր	50
Հայերէնի Դասընթաց	50
Թանգարան Միջին Դ. եւ Ե. Տարի	70
Բերականութիւն Բ. Գիրք, Զ. Ասատուր	75
Թուարանութիւն Միջին. Աստուր	75
Տարեք Գիտութեանց, Հ. Ս. Մարտիեան, Բ. Տարի.	75

Բարձրագոյն դասընթացի Ե. եւ Զ. Տարի

Բերականութիւն Գ. Գիրք Բ. Մաս Հ. եւ Զ. Ասատուր	160
Թուարանութիւն Բարձրագոյն Գ. Գ. Աստուր	250

Առաջնորդ Հայ.-Ֆրանս. Զրուցատեսութեան	150
Պարեզ Հագեւոր, Աղօթագիրք	80